ISSN 0235-
Дім
сад
город
8
1995

Юридичні консультації

Хто має пільги

Наше садівниче товариство розташоване на околиці селища Замглай Ріпкинського району Чернігівської області. Ця територія входить до четвертої зони забруднення радіонуклідами.

Членами товариства є мешканці м. Чернігова та селища Замглай. Так ось ті, хто мешкає у Замглаї, звільнені від податку за землю, бо користуються пільгами, а мешканці Чернігова сплачують його повністю.

Кажуть, що повинні звільнятися від сплати усі члени товариства. Так це чи ні?

Ю. І. Мороз,
голова правління товариства,
251942, Чернігівська обл.,
Ріпкинський р-н, смт Замглай,
вул. Заводська, 15/8

● Відповідно до Земельного кодексу України (ст. 36) використання землі на Україні є платним. Власники землі та землекористувачі щорічно сплачують земельний податок, розмір якого визначається залежно від якості та розташування ділянки, виходячи з кадастрової оцінки земель. Від плати за землю звільняються інваліди I та II груп, учасники Великої Вітчизняної війни і прирівняні до них особи, пенсіонери, вдови військовослужбовців, які загинули при виконанні державних обов'язків, а також громадяни, яким у встановленому порядку видано посвідчення, що вони постраждали від чорнобильської катастрофи (ст. 38 Земельного кодексу України).

Крім того, не береться плата за радіоактивно і хімічно забруднені сільськогосподарські угіддя, на які запроваджено обмеження щодо ведення сільського господарства, а також за землі, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння.

Отже, громадяни, які мають спеціальні посвідчення, що вони постраждали від чорнобильської катастрофи, звільняються від сплати земельного податку незалежно від місця розташування земельної ділянки. Інші громадяни також звільняються від сплати цього податку, але лише тоді, коли надані їм земельні ділянки розташовані на радіоактивно чи хімічно забруднених сільськогосподарських угіддях або на новоосвоюваних землях.

Обласним Радам надано право частково звільняти землекористувачів на певний строк від сплати податку, надавати відстрочки, знижувати ставки земельного податку.

Скільки землі нам належить?

Я домогосподарка, чоловік працює на підприємстві, у нас троє неповнолітніх дітей 13, 12, 9 років. Маємо господарство, тримаємо корів, придбали цього року кобилку. Живемо на хуторі, відрізаному залізницею від села Зашків.

Худобу випасаємо на кутках, є шматок землі 4 га, виділений під пасовище, а решту дають під дачі. Кажуть, що незалежно від того, яке господарство і скільки тримають худоби, усім землю обріжуть, навіть городи, залишивши по 0,65 га.

Прошу відповісти на такі запитання: маємо ми право на пасовисько; на скільки соток землі можемо розраховувати; чи мають право обрізати наші ділянки?

В. М. Малиш,
250054, Львівська обл.,
Жовківський р-н, с. Зашків

● Відповідно до Земельного кодексу України (ст. 7) землекористування громадян може бути постійним або тимчасовим. У постійне користування (без заздалегідь установленого строку) земля надається Радами народних депутатів для ведення селянського (фермерського) господарства, особистого підсобного господарства. У тимчасове користування земля надається також Радами народних депутатів для городництва, сінокосіння і випасання худоби. Тимчасове користування може бути короткостроковим — до трьох років або довгостроковим — від трьох до 25 років. У разі виробничої необхідності ці терміни можуть бути продовжені.

Розмір земельної ділянки для особистого підсобного господарства може бути в межах населеного пункту не більше 0,6 га. За бажанням громадян їм додатково можуть надаватись земельні ділянки у користування з таким розрахунком, щоб загальна площа цих ділянок не перевищувала 1 га. Збільшення розмірів земельних ділянок до 2 га може здійснюватися за погодженням з обласною Радою народних депутатів (ст. 56 Земельного кодексу України).

Громадянам, котрі мають у власності худобу, надають у користування земельні ділянки для сінокосіння і випасання худоби. Розмір ділянки не може перевищувати 1 га (ст. 59 Земельного кодексу України). Збільшення розміру земельної ділянки для сінокосіння і випасання худоби у зв'язку із збільшенням поголів'я худоби законом не передбачено.

Земельна ділянка для ведення особистого підсобного господарства, надана безкоштовно у безстрокове (постійне) користування, площею до 0,6 га може бути передана за бажанням громадянина у його власність (приватизована).

Права власників земельних ділянок і землекористувачів охороняються законом. Припинення права власності на земельну ділянку або права користування земельною ділянкою чи її частиною може мати місце у разі добровільної відмови від земельної ділянки, продажу земельної ділянки (приватизованої), викупу її для державних або громадських потреб, закінчення строку користування (за тимчасового землекористування), а також при порушенні умови використання земельної ділянки за її цільовим призначенням.

Несправедливий переділ?

Після смерті матері ми, її діти, а нас п'ятеро, успадкували будинок з п'яти кімнат і земельну ділянку площею 52 сотки. Вирішили все це поділити на п'ять рівних частин і виділити в індивідуальну власність. Саме так поділила свій спадок мати ще до смерті — кожному по кімнаті і 1/5 земельної ділянки, і ми цим користувались і не було ніяких проблем. Але коли дійшло до приватизації, сільська Рада відмовилась ділити землю, нехай, мовляв, це робить суд.

Суд після проведення технічної експертизи будинку і земельної ділянки узаконив право власності кожного з нас на 1/5 будинку, а щодо землі ухвалив, що її повинна поділити на 5 рівних частин сільська Рада. Зрозуміло, що на всі ці процедури кожен з нас витратив чимало коштів.

Коли ж ми з ухвалою суду звернулись до голови сільради, то він нам заявив, що вони уже все вирішили без суду і без нас, а саме: чотирьом з нас по 5 соток кожному, а решту землі — п'ятому, 52-річному брату, який ніде не працює, хоч фізично здоровий, і не є членом колгоспу.

Пояснень від голови сільради, навіщо нас водили за ніс, посилали до суду, а потім влаштували такий самосуд, ми не дочекалися. Двоє з нас уже на пенсії, мають по 40 років трудового стажу, двоє ще працюють. Влітку допомагаємо колгоспу у вирощуванні буряків. А у п'ятого брата ні дітей, ні онуків, з 1990 року не працює, має ще окремо гектар землі. За що ж йому такі пільги?

Просимо роз'яснити.

За дорученням сестер і братів
Ю. В. Задорожний,
м. Київ

● Земельний кодекс регламентує порядок переходу права на земельну ділянку при переході права на будівлю. При переході власності на будівлю і споруду разом з цими об'єктами переходить і право власності або право користування земельною ділянкою без зміни її цільового призначення. При переході права власності на житловий будинок і господарські будівлі та споруди до кількох власників, а також при переході права

власності на частину будинку в разі неможливості поділу земельної ділянки між власниками без шкоди для її раціонального використання земельна ділянка переходить у спільне користування власників цих об'єктів (ст. 30 Земельного кодексу України).

Порядок користування такою земельною ділянкою визначається співвласниками будинку залежно від розміру часток у спільній власності на будинок.

Право власності або право користування спільною земельною ділянкою, погоджене співвласниками, посвідчується Радою народних депутатів.

Якщо згоди про порядок користування земельною ділянкою не досягнуто, спір вирішується в судовому порядку.

Згідно з Декретом Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р. «Про приватизацію земельних ділянок» громадяни України мають право приватизувати земельні ділянки, надані їм для ведення особистого підсобного господарства, будівництва і обслуговування житлового будинку і господарських будівель (присадибна ділянка), садівництва, дачного і гаражного будівництва у межах норм, установлених Земельним кодексом. У нашому випадку йдеться про присадибну земельну ділянку. Згідно із ст. 67 Земельного кодексу України розмір присадибної ділянки повинен бути не більше: у сільських населених пунктах — 0,25 гектара, селищах міського типу — 0,15 гектара. А як бути, якщо земельна ділянка перебуває у спільному користуванні декількох громадян? Закон відповіді не дає. Вважаємо, що земельна ділянка, яка перебуває у спільному користуванні декількох громадян, може бути передана за їхньою згодою у їхню спільну власність. Якщо ж співвласники будинку домовляться про поділ земельної ділянки на частки, вони можуть приватизувати кожний свою частку.

Звичайно, в даному випадку необхідно виходити з тієї земельної ділянки, яка перейшла в їхнє користування разом з будинком. Кожний співвласник будинку не може вимагати передачі йому у власність максимального розміру присадибної ділянки — 0,25 га, бо таку ділянку необхідно мати в користуванні, а потім ставити питання про її приватизацію.

І. М. Миронець,
юрист

Дякуємо жінці із Криму

Нещодавно ми збудували новий будинок, біля якого хочеться посадити гарний сад і вирощувати городину. Завдяки «ДСГ» нам вислали 6 кущів смородини різних сортів, які уже прижились і дають плоди. На жаль, ми загубили адресу жінки (здається, вона проживає у Криму), котра вислала ці саджанці. Велике їй спасибі!

Хочемо придбати хоча б по одному саджанцю чорноплідної малини Кумберленд і сорту Блек Гранд. Можливо, читачі відгукнуться на наше прохання. Були б дуже раді.

Т. Д. Данилюк,
287513, Вінницька обл.,
Гайсинський р-н, с. Карбівка

Читачі радять, пропонують, запитують

Якби ще «малу» механізацію

Маю прохання до читачів. Якщо у вас є якісь цікаві розробки у галузі малої механізації для індивідуального господарства, надсилайте їх до редакції. І тоді всі прихильники журналу отримують можливість ними скористатися, полегшити свою працю і за це будуть вам щиро вдячні.

Л. Васильєв,
м. Харків

Є у мене мрія

Я передплачую журнал перший рік, але знайома з ним давно. «ДСГ» читають мої близькі, родичі, деякі номери ходила спеціально читати в бібліотеку. Найцікавіше записувала собі в зошит. Дуже шкода, що не можу всіх знань і порад застосувати практично, бо живу з чоловіком у містечку в гуртожитку.

Цього року закінчила Київський економічний університет. Час навчання пролетів дуже швидко. Але, чесно кажучи, я завжди хотіла вступити до сільськогосподарського, незважаючи на те, що народилася і живу в місті. Друзі й родичі, на жаль, відговорили: мовляв, який з тебе агроном? Тим більше в наших умовах.

Економіст — теж цікава професія, але є в мене мрія — мати свій будинок десь на Коломиї. І щоб біля нього були і сад, і город, і обов'язково клумба для квітів. Чи далеко моя мрія від реальності? Безперечно, життя складне, але я буду намагатися здійснити своє бажання. Знання ж і досвід черпатиму на сторінках «Дому, саду, городу». Мені здається, у ньому є відповіді на всі питання аматорів.

М. Процюк,
Хмельницька обл.

Чекаючи дитину

Мені подобається «ДСГ». Зараз дуже тяжко дістати ліки, за кожну дрібницю люди намагаються отримати гроші. І тому чудово, коли є видання, де читачі можуть обмінюватись необхідною інформацією, безкоштовними порадами, рецептами. Я теж хочу допомогти людям.

У мене двоє дітей. Лікарськими препаратами майже не користуюся. Були випадки, коли лікарі рекомендували терміново покласти дітей у лікарню, а я піднімала їх на ноги за 2—3 дні, завдяки народній медицині.

Вважаю, що мами заздалегідь повинні готуватись до народження дитини, передбачаючи ситуації, які можуть статися. Наприклад, відомо, що більшість трав збирають навесні та влітку, а терміново знадобитись вони можуть у будь-який час. Тому раджу в окремий зошит виписувати корисну інформацію про заготівлю лікарських рослин (коли збирати, як сушити і застосовувати), як заготовляти овочі та фрукти на зиму з мінімальними втратами цінних для організму людини речовин та вітамінів, як народними засобами лікувати дітей до одного року, коли їх організм страждає від вживання антибіотиків та інших препаратів. Дотримуючись зібраних рекомендацій, виростите здорових і красивих дітей собі на радість.

Н. Козенко,
Хмельницька обл.

Я обов'язково стану господарем

Мені чотирнадцять років. Звати мене Руслан. Навчаюся у дев'ятому класі. Живемо удвох з мамою у селі. Тато помер молодим. А я тепер працюю на городі і в саду.

Навчатися і господарювати поки що мені нелегко. А з часом, думаю, виросту в справжнього господаря. Вірю, що так буде. Але у нас з мамою скрута з грошима. Тому звертаюся до добрих людей: я уже зараз хочу починати вирощувати плодові дерева й гарні квіти. Будь ласка, хто може, надішліть мені насіння чуфи, арахісу, перцю Подарунок Молдови, насіння чумизи, лимонника китайського, картоплі Адретта та цибулин гладіолусів.

За доброту й чуйність буду вдячний, а коли розбагатію, обов'язково усім, хто відгукнеться на мій лист, віддячу.

Руслан Леонідович Миколенко,
287649, Вінницька обл.,
Оратівський р-н, с. Якимівка

Дім сад город
8
1995

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник — трудовий колектив редакції

Зареєстрований Держкомпреси України, серія КВ, № 809

Видається з січня 1989 р.

Щедра грядка

У структурі посівних площ США три перших місця посідають відповідно кукурудза, соя та ячмінь, в Україні — пшениця, буряки і картопля. Але ж саме хліб, картопля й цукор у нас у найбільшому дефіциті, тоді як за океаном не знають, куди їх збувати. Світова практика свідчить: доки країна не вирішить кардинально проблему високоякісних концентрованих кормів, доти не буде застрахована від дефіциту продуктів харчування.

А тим часом досліди із соєво-кукурудзяним екструдатом, проведені у Полтавському інституті свинарства, показали, що свині великої білої породи і полтавського м'ясного типу дають на ньому 1000—1100 грамів добових приростів. Годуючи ж тварин горохом, ми й наполовину не використовуємо їхній потенціал.

У США на базі соєвої олії (а з центнера зерна її одержують по 18 кг) виготовляють 95% усіх приправ і соусів, 83% маргаринів. І зумовлено це тим, що в ній немає холестерину, чого не скажеш про соняшникову олію.

В Україні, на жаль, соя досі не набула належного поширення, зокрема на присадибних ділянках. Сподіваємося, що у цій публікації допитливий читач знайде чимало цікавого й корисного і навчиться вирощувати сою на своєму городі.

Соя на присадибній ділянці

Кормова цінність сої

Білок сої добре розчиняється у воді, легко перетравлюється і засвоюється. Біологічна цінність його майже така сама, як і білка тваринного походження. У насінні й зеленій масі багато вітамінів: каротину (провітаміну А), B_1, B_2, С, РР, B_3, Е, біотину. В насінні знайдено різноманітні ферменти, зокрема уреазу. Загальний вміст мікроелементів у 1 кг насіння становить 176,5—215,6 мг.

Насіння сої багате на мінеральні речовини — калій, кальцій, фосфор, магній, сірку, залізо. Перетравність протеїну в соєвих кормах становить 67—93%, білка — 64—90, жиру 45—91, клітковини — 49—72, безазотистих екстрактивних речовин — 68—89%. Дуже поживна і соєва солома.

Які грунти найпридатніші

Соя дає великі врожаї на чорноземних, каштанових і дерново-підзолистих грунтах. Для неї придатні грунти з рН від 5 до 8, але оптимальні з рН 6,5. Найбільші врожаї одержують на окультурених родючих грунтах, багатих на органічні речовини, забезпечених кальцієм, з доброю водо- та повітропроникністю. Це дуже важливо для біологічної фіксації азоту бульбочковими бактеріями. Непридатні для неї солонці й солончаки, заболочені та кислі грунти. На грунтах з кислотністю рН 3—4 посіви сої гинуть вже через 40—50 днів після появи сходів. Лужна реакція грунтового розчину також пригнічує ріст рослин і знижує врожайність, але менше, ніж кисла.

Де розміщувати сою

Практика показує, що на присадибній ділянці сою найкраще розміщувати після кукурудзи, проса, картоплі та овочевих культур. Недоцільно висівати її після суданської трави, гороху, квасолі, кормових бобів, нуту, чини, сочевиці, люпину та багаторічних трав.

Добрива та їх дози

На всіх типах грунтів доза внесення органічних добрив становить 20—25 кг на 10 $м^2$. За оптимальних умов живлення, забезпечення водою, світлом і теплом соя може дати залежно від місця вирощування та сорту 40—60 кг зерна з сотки. Якщо забезпечено сприятливі умови для активного симбіозу бульбочкових бактерій із рослинами сої, потреба в азоті на 60—70% задовольняється за рахунок процесу азотфіксації.

Вносити добрива краще восени під зяблеву оранку або перекопування грунту і лише в окремих випадках, якщо цього не зроблено з осені,— навесні перед сівбою або як підживлення. Позакореневе підживлення найкраще проводити у фазі утворення зелених бобів.

Які сорти вирощують на Україні

Соя — рослина короткого дня, вона надто чутлива до зміни його тривалості. Чим північніше місце походження сорту і чим довший день, при якому він формувався, тим сорт ранньостигліший і менше реагує на тривалість дня. За тривалістю вегетаційного періоду, що пов'язаний з довжиною дня, сорти поділяються на **дуже скоростиглі** — 80—100 днів (Харківська 35, Ізумрудна, Бистриця 2, Чорнобура); **скоростиглі** — 105—120 днів (Соєр 2-95, Аркадія одеська, Білосніжка, Веселка, Жемчужна, Зарниця, Іскра, Київська 27, Київська 48, Київська 91, Кіровоградська 5, Нива, Терезинська 24, ЮГ 30, ЮГ 40); **середньоранні** — 120—135 днів (Витязь, Кіровоградська 5, Одеська 124, Прикарпатська 81, Херсонська 908, Альтаїр); **пізньостиглі** — 140—150 днів (Букурія, Чернівецька 8, Іванка).

Слід зазначити, що дуже скоростиглі сорти сої можна вирощувати і в зоні Полісся. Хоча в окремі, несприятливі за температурним режимом роки навіть і вони не дадуть стиглого зерна. Скоростиглі й середньоранні сорти найкраще вдаються в зоні Лісостепу, а пізньостиглі — в степових районах України.

Насіння сої буває чорне, коричневе, зелене і жовте різних відтінків, а також двоколірне: коричневе, чорне чи зелене з жовтинками, зелене з коричневим або чорним, коричневе з чорним.

Строки сівби

Сіяти сою починають, коли грунт на глибині загортання насіння прогріється до 12—14°С.

Якщо сіяти раніше, насіння потрапляє в холодний грунт, довго не проростає, уражується хворобами й шкідниками. Значно знижується польова схожість.

У північному Лісостепу оптимальний строк сівби сої на зерно — перша декада травня, допустимий 20 травня; у східному Лісостепу — перша декада травня; у південному та південно-західному Лісостепу — остання декада квітня — початок травня; у центральному й північному Степу — кінець квітня — перша декада травня; у південному Степу — друга декада квітня — початок травня; у західних областях і на Поліссі — перша половина травня. У роки з ранньою весною сіють раніше — як тільки грунт прогріється до оптимальної температури.

Норма висіву

Ранньостиглі сорти висівають з міжряддями 45 см, середньоранні й середньостиглі — 60, високорослі середньопізні і пізньостиглі — 70 см. Щоб одержати оптимальну кількість рослин при міжряддях 45 см, для ранньостиглих сортів висівають 34—35 насінин на погонний метр, середньоранніх і середньостиглих — 29—33, середньопізніх і пізньостиглих — 18—23 схожих насінин. Вагову норму висіву визначають з урахуванням посівних якостей насіння. Вона становить 1—1,5 кг на одну сотку.

Вимоги до тепла

Соя — теплолюбна культура, її вирощують на великій території від екватора і майже до 54° північної широти. Мінімальна температура для проростання насіння 6—7°С, сприятлива 12—14°, оптимальна 18—20°С. Сходи витримують короткочасне зниження температури до мінус 2—3°С і навіть трохи нижче, але при цьому ріст дещо затримується. Дуже негативно впливає на урожай сої похолодання під час цвітіння. При температурі 10—13°С достигання затримується.

Як впливає короткочасна посуха

Соя — вологолюбна культура. Для набубнявіння насіння потрібно 90—160% води від його маси. Критичний період споживання соєю води збігається з формуванням і розвитком продуктивних органів (фази цвітіння, формування і наливу насіння). Тому посуха в цей період дуже негативно позначається на продуктивності культури. Щоб ослабити її вплив, посіви на присадибних ділянках поливають. Під час вегетації соя витримує як короткочасну посуху, так і тимчасове надмірне зволоження грунту, особливо до цвітіння. Проте це уповільнює ріст, зумовлює утворення меншої кількості квіток, а після фази цвітіння іноді обпадає молода зав'язь.

Харчові якості сої

Молоко з жовтонасінної сої зовні схоже на коров'яче. З нього виготовляють вершки і різні молочнокислі продукти. Вихід молока з 1 кг сої становить від 3 до 4,5 л.

У соєвій олії є вітаміни D_2 і D_3, що мають сильну антирахітну дію, вітамін Е, який запобігає неплідності, вітамін К, що позитивно впливає на склад крові та кровообіг. Коефіцієнт засвоєння соєвої олії — 98%. У домашніх умовах недостигле насіння вживають для приготування салатів, варення, а також в їжу у засмаженому вигляді. Пророщене насіння широко використовують як джерело вітаміну С в зимовий період. При сонячному світлі аскорбінової кислоти утворюється вдвічі більше, ніж у темряві.

Згодовування сої худобі

Сою згодовують головним чином у вигляді макухи та дерті, проте вона придатна й у вигляді зеленого корму, сіна й соломи. У посушливі роки чи при настанні ранніх заморозків посіви сої використовують на зелений корм або сіно і, навпаки, за дощового літа, коли збирати зелену масу чи сіно неможливо, залишають на насіння. Соя добре росте у суміші із злаковими культурами, особливо з кукурудзою.

Використовувати сою на зелений корм у дуже ранні фази доцільно лише в окремих випадках, наприклад для молодняка птиці, кролів, телят, поросят. Для кращого поїдання зелену масу треба подрібнювати. Скошування сої у фазах утворення бобів і наливання насіння, але до початку пожовкнення листків, дає найбільший загальний вихід поживних речовин. До соєвих кормів тварин привчають поступово.

За вмістом білка, виходом кормових одиниць, кількістю фосфору, кальцію і каротину соєве сіно не поступається перед сіном конюшини, еспарцету, злакових трав, а також перед найкращим сіном з природних кормових угідь. Скошувати на сіно сою в чистих і змішаних посівах краще у фазі повного цвітіння та зав'язування бобів у середньому ярусі рослин, залишаючи її ненадовго в покосах для пров'ялювання. Це дає змогу уникнути втрат листочків — найціннішої частини рослин.

Якщо сою на зерно збирають у пізні строки, коли листя вже обпадає, сіно буде дуже грубим, і худоба їстиме його погано.

Зберігання насіння

Сою на зерно збирають за повної стиглості, коли обпадуть усі листки, побуріють боби і стебла, а вологість насіння досягне 15—16%. Збирають у снопики, зрізуючи серпом стебла на висоті 5—6 см від поверхні грунту.

Насіння сої вважається сухим, якщо вологість його не перевищує 12%. Сухе насіння, коли його розкусити, одразу розколюється з характерним звуком; поверхня при цьому буває гладенька, а коли розрізати ножем упоперек, половинки з силою розлітаються. Просушують насіння в природних умовах. Для цього його розгортають на подвір'ї шаром завтовшки 5—10 см у вигляді паралельних смуг завширшки 1—1,5 м з проміжками 40—50 см. Перелопачують насіння не раніш як через дві години, а при високій вологості — частіше.

В. М. Гаврилюк,
287585, Вінницька обл.,
Теплицький р-н,
с. Велика Мочулка,
вул. Урожайна, 15

Свіжі помідори — до весни

Відомо, що овочі мають найбільшу цінність, коли їх споживають свіжими. На відміну від консервованих вони повністю забезпечують організм ферментами, мінеральними речовинами, вітамінами. На жаль, масове споживання свіжих плодів обмежене двома-трьома місяцями. Використання з цією метою теплиць проблематичне: площі їх невеликі, а ціни на енергоресурси постійно зростають, через що теплична продукція недоступна більшості людей.

Для тих, хто має земельну ділянку, проблему можна вирішити, вирощуючи по 100—150 рослин сортів та гібридів, здатних зберігатися тривалий час (до 5 місяців, тобто до березня). З цією метою ми у 1994 р. створили сорт Шедевр 1, який у південній половині України (на південь від Черкас) дає у відкритому грунті добрий урожай помідорів для споживання в листопаді, грудні та першій половині січня. Зверху плоди рожеві, мають інтенсивно забарвлений червоний м'якуш і добрі смакові якості. В індивідуальному секторі їх доцільно вирощувати в коловій культурі або на шпалері (щоб запобігти пошкодженню плодів, які лежать на землі). Сорт детермінантний, невисокий.

Плоди потрібно збирати за 3—5 днів до заморозків, стиглі й зелені окремо, і складати у виноградні ящики-лотки шаром у 2—2,5 плода. Можна зберігати їх на стелажах за температури 10—12°С, а стиглі — 4—6°С і відносній вологості 80%. В процесі зберігання продукцію необхідно періодично оглядати, гнилі плоди викидати, а достиглі споживати. Обов'язкова умова успішного зберігання — добра вентиляція. У більш північних та західних областях бажано вирощувати ці помідори під плівкою, оскільки уражені фітофторою плоди не зберігаються.

Для споживання помідорів до першої половини січня створено гетерозисні гібриди з червоним забарвленням плодів, а для періоду з січня до першої половини березня — ряд гібридів з нормальним забарвленням і смаком від кисло-солодкого до зовсім солодкого. Кущі у них високорослі, вирощувати їх потрібно в коловій культурі або на шпалері.

Створення й вирощування цих гібридів має свої особливості. Насіння одержуємо схрещуванням спеціально створених батьківських та материнських ліній з генетичними маркерами за допомогою пінцета. Висіявши насіння першого покоління, отримуємо посівний матеріал другого покоління, гетерозиготи якого вирощуватимуть на індивідуальних ділянках. Таке насіння йде в реалізацію. Популяція складається з 9/16 гетерозигот (зелені нештамбові) і 7/16 рецесивних гомозигот (штамбові зелені та жовті, жовті нештамбові), які вибраковують по сходах. Зелені нештамбові за продуктивністю рівноцінні гібридам першого покоління. При цьому коефіцієнт розмноження гетерозигот збільшується в 500—1000 разів. Це дає змогу швидко забезпечити насінням велику кількість населення.

Згодом сорти й гібриди будуть у продажу вже з урожаю 1995 року на дослідній станції за договірними цінами. У кого виникнуть запитання, можна звертатися за адресою: 258410, Черкаська область, Смілянський район, с. Холоднянське, вул. Докучаєва, 13, дослідна станція.

А. П. Рудас,
зав. лабораторією селекції
овочевих культур,
кандидат біологічних наук,
Л. А. Рудас,
науковий співробітник
Черкаського НВО «Еліта»

Помідори в спекотне літо

Посуха влітку 1994 року охопила не тільки південь, а й фактично всю Україну. За таких умов годі було сподіватися на високий урожай. Але не всі рослини помідорів однаково відреагували на сорокаградусну спеку. Із 15 сортів тільки один — Ті Моор (Данія) — дав високий урожай плодів. Його могутні розлогі кущі заввишки до одного метра до кінця вересня щедро дарували червоні плоди, протистояли несприятливим погодним умовам.

Сорт Ті Моор плодоносить гронами по 5—8 плодів у кожному, маса плода — 100—150 г. Достигати починає у другій декаді серпня. Вирощував помідори загальноприйнятим способом. Профілактична обробка однопроцентною бордоською рідиною перед початком цвітіння забезпечила надійний захист рослин від фітофторозу до кінця вегетації. У відкритий грунт розсаду висадив у другій половині травня.

Так склалися обставини, що після трьох поливів (до повного приживлення) жодного разу рослини не поливав. З 10 червня в нашій місцевості не було дощу, але і за цих умов датський сорт добре вродив. До речі, його плоди мають гарний товарний вигляд, довго зберігаються свіжими і придатні для далеких перевезень.

Рекомендую овочівникам-любителям звернути увагу на цей сорт і мати його в своїй колекції. Бо не виключено, що несприятливі погодні умови 1994 року повторюватимуться ще не раз.

Сподіваюся, щоб після публікації моєї статті на неї відгукнуться природолюби з різних куточків нашої держави і поділяться своїми спостереженнями щодо вирощування помідорів у спекотливе літо. А редакція «ДСГ» зробить огляд листів в одному із номерів журналу. Такі відомості стануть у пригоді всім овочівникам-любителям, а також вченим-селекціонерам у процесі створення нових сортів.

Бажаючим надійшлю насіння в обмін на інші рідкісні сорти.

Олександр Адамович Андрусів,
332719, Запорізька обл.,
Оріхівський р-н, с. Новоіванівка

Чорні боби

Нечасто побачиш на городі або на дачній ділянці цей чудовий, багатий на білки овоч, який легко засвоюється організмом людини. Про нього, на жаль, забули.

Я дістала насіння чорних бобів у знайомої, котра дуже

Збирання та зберігання помідорів

Виростити добрий урожай помідорів — це лише половина справи, потрібно ще правильно розпорядитися ним. Тому хочу поділитися досвідом збирання та зберігання плодів. Насамперед зауважу, що неправильно роблять ті городники, які чекають, поки помідори достигнуть на кущах. Ці плоди під час збирання, транспортування пошкоджуються, мнуться, багато втрат. Найкраще знімати плоди, коли вони тільки-но побуріють. Такі помідори краще транспортувати, вони не деформуються і, достигаючи в ящичках, стають навіть солодшими, ніж на кущах. Збільшується і врожай тих плодів, які ще ростуть.

Та от скінчився сезон, ви вдосталь попоїли свіжих помідорів, зробили заготовки на зиму, засолили, а на кущах їх ще багато. Що ж з ними робити? Дехто залишає їх, сподіваючись, що вони достигнуть, а як ні — то померзнуть під час перших осінніх заморозків. Проте не всі знають, що більшість середньостиглих сортів, особливо ті, що мають м'ясисті плоди, достигають у кімнатних умовах, якщо їх зірвати навіть повністю зеленими; головне, щоб вони набули більш-менш нормальних для даного сорту розмірів. Потрібно стежити за погодою і, коли ночі холодні, є загроза заморозків, зірвати всі стандартні плоди, покласти в дерев'яні ящички і поставити їх у сухе прохолодне приміщення. Тут вони поступово достигатимуть, починаючи з найбільших, отже, матимете свіжі помідори всю осінь і аж до Нового року.

Саме так зберігаються зірвані зеленими плоди сортів Кронпринц, Японський трюфель, Віньєтка, Де Барао, Ідеал, Ракета, Перцеподібні, Гібрид 2 Тарасенка та інші м'ясисті плоди. Ще довше зберігаються жовтоплідні сорти: Лимон ліана, Золота бурулька, Гумберг тощо.

Найдовше зберігаються плоди таких сортів: Лонг кіпер, Роккоко, Жираф. Зірвані зовсім зеленими, вони здатні лежати до весни. Навіть у березні ще можна поласувати свіжими помідорами. Цікаво, що плоди цих сортів лежать зеленими дуже довго, іноді до чотирьох місяців, а потім поступово достигають.

Часто люди, які проживають у північних областях України, запитують: що робити, адже у їхніх краях такі сорти не достигають. Це справді так, але головне, щоб вони виросли до потрібних розмірів. Тим більше, що, на відміну від пізньостиглих сортів, Лонг Кіпер, Жираф і Роккоко мають середній строк достигання і тому придатні для вирощування в усіх зонах України.

В. В. Гудзенко,
273200, Одеська обл., м. Балта,
вул. Московська, 40

хвалила їх і, повірте, не даремно. Агротехніка вирощування проста. Боби з вечора замочую у теплій воді, куди додаю питну соду або мідний купорос (пів чайної ложки на літр води), і наступного дня висіваю у добре розпушений грунт по 2—3 зернини в неглибокі (4—5 см) лунки на відстані 20 см одна від одної. Роблю це у другій-третій декадах квітня. Бажано, щоб ділянка добре освітлювалася сонцем.

Коли з'являться сходи, розпушую грунт, виполюю бур'яни. Якщо довго немає дощу, поливаю і підв'язую рослини до кілочків, щоб не полягли. Мої улюблені боби ростуть і цвітуть до жовтня. Коли починають чорніти лопаточки, значить, настала фізіологічна стиглість (не подумайте, що рослини захворіли!).

Лопаточки, що достигли, вибірково зрізую й досушую у затінку. Восени, у жовтні, секатором зрізую стебло, а корінь залишаю в землі (на ньому багато бульбочкових бактерій, які збагачують грунт на азот). Лопаточки, які не встигли достигнути, одразу вживаю в їжу. Стебла кладу в компостну яму — через рік буде чудове добриво. Наступної весни на цій ділянці саджаю картоплю без застосування будь-яких добрив.

Страви з бобів смачні, поживні, їх дуже люблять у нашій родині. З них можна приготувати супи, борщі, гарніри до других страв, використати як начинку для пиріжків з прісного тіста. Боби чудово зберігаються. Спробуєте їх вирощувати — не пошкодуєте!

Е. К. Жихар,
м. Київ

На ріпу не схоже

Декілька років тому почав вирощувати два сорти топінамбура — білий і чорний (назви не знаю). А торік на базарі придбав декілька бульб невідомої для мене рослини, яку прийняв за ріпу. Посадив рано навесні, доглядав, а виросло щось не схоже ні на ріпу, ні на топінамбур. У топінамбура стебло високе й товсте, багато пасинків, він майже не цвіте, а бульби формуються на кінцях довгих шнурів. А тут кущ заввишки з півтора метра, стебла ростуть з кореневої шийки, кущ дуже рясно цвіте, невеликими жовтими квітками. Бульби за зовнішнім виглядом та смаком дуже нагадують топінамбур, проте зав'язуються інакше, компактно, біля кореневої шийки. Смикнув за кущ — всі бульби зверху.

Почав розпитувати у людей, і одна жінка з Росії сказала, що у мене росте не ріпа. Її з давніх-давен вирощували в Росії, а зараз і там ця рослина майже забута. А схожа ріпа на звичайний буряк — і листям, і формою коренеплода. От я і думаю: що ж росте у мене на городі?

А оце недавно придбав насіння нута, воно кругле, як у гороху. Кажуть, що нут смачніший і корисний, але я не знайшов інформації про нього в літературі. Хто вирощує його — відгукніться!

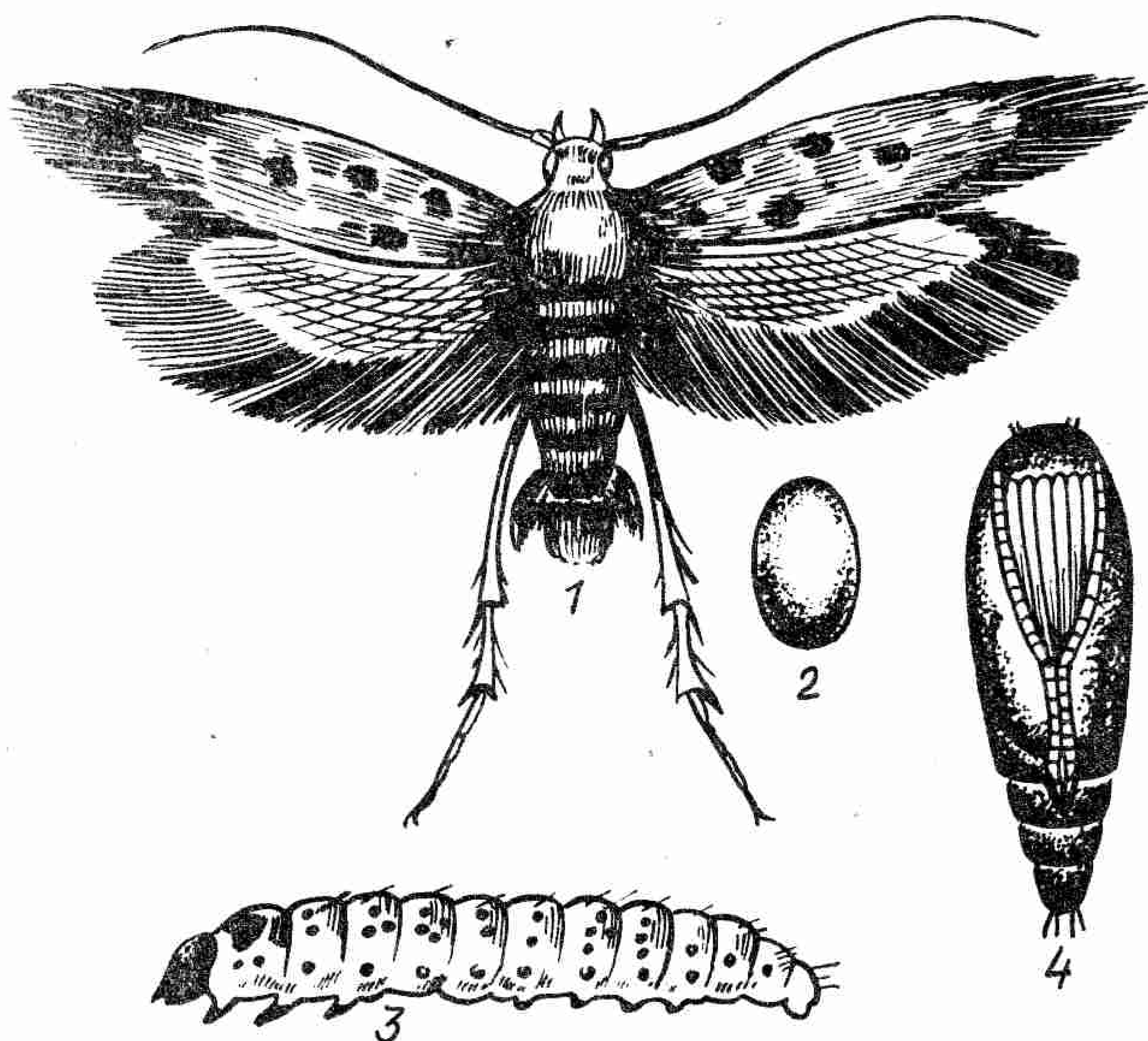
В. І. Васюченко,
343841 Донецька обл., м. Вуглегірськ-2,
вул. Матросова, 25

КАРТОПЛЯНА МІЛЬ

Картопляна міль — карантинний шкідник картоплі, помідорів, баклажанів, тютюну та інших пасльонових. Вона небезпечна і як фітофаг, і як шкідник запасів картоплі. В деякі роки знищує до 80% врожаю. У Сполучених Штатах Америки зафіксовано випадки, коли протягом двох тижнів міль знищувала весь урожай ранньої картоплі. Ця шкідлива комаха може пошкоджувати не тільки листя тютюну (до 40%), а й переносити збудника пероноспорозу.

Вважається, що картопляна міль походить з тропічних районів Америки — Перу і Чілі, батьківщини основних кормових рослин молі — картоплі, тютюну та помідорів. Звідси її разом з бульбами картоплі завезли в усі кінці світу. Як польова культура картопля поширилася з 1840 р., а вже у 1854—1858 рр. міль знаходили в Північній Америці та Австралії, а згодом і в Африці. Нині вона поширена більш як у 70 країнах світу, у тому числі у сусідніх з Україною державах — Болгарії, Югославії, Турції тощо.

У 1980 р. Кримська карантинна лабораторія під час аналізу зразків картоплі, що надійшли із Сакського та Красноперекопського районів, знайшла гусениці й лялечки картопляної молі. Широкомасштабні карантинні обстеження, проведені Державною інспекцією з карантину рослин, засвідчили, що вогнища картопляної молі є практично в усіх південних областях України. Спершу вважали, що в СНД цей шкідник знайде сприятливі умови для розвитку на південному березі Криму та Чорноморському узбережжі Кавказу. Однак пізніше з'ясувалося, що він може істотно пошкоджувати картопляні плантації на півдні Білорусії, України, в Молдові та в країнах Закавказзя, тобто в тих районах, де період з температурою повітря понад 15° триває 3—4 місяці (середня температура в липні 19—20°, а в січні — вище мінус 12°С).

Картопляна міль: 1— метелик; 2— яйце; 3— гусениця; 4— лялечка.

Картопляна міль розмножується в полі і в теплих (з температурою 10°С і вище) сховищах, оскільки в неї немає діапаузи. На півдні України вона розвивається в 4—5 генераціях, тривалість кожної з них у природних умовах 20—60 днів. В полі зимують гусениці та лялечки, що закінчили живлення, а в сховищах — шкідники усіх стадій розвитку. Деякі з них, які залишилися в полі після збирання врожаю у бульбах картоплі, можуть зимувати при середній температурі повітря 12°С. Виліт метеликів після перезимівлі у місцях заселення спостерігається наприкінці квітня — у травні, а наступних генерацій продовжується до листопада-грудня, досягаючи максимальної чисельності наприкінці серпня — на початку вересня, тобто перед збиранням врожаю. У кліматичних умовах Херсонської області у полях сівозмін ми спостерігали літ метеликів (імаго) тієї генерації, що перезимувала, та трьох наступних.

Щоб своєчасно виявити вогнища картопляної молі, необхідно обстежувати посадки картоплі, помідорів, баклажанів, тютюну та інших пасльонових, а також бульби у полі і в сховищах. Цим займаються працівники служби захисту рослин разом з державними інспекціями з карантину рослин. Прихований спосіб життя шкідника, незначна його чисельність у першій половині вегетації пасльонових культур, схожість ознак з іншими видами молі (помідорна, тютюнова, пасльонова) значно ускладнюють його виявлення. Для цього користуються феромонними пастками. Щоб приваблювати самців, метелики-самки виділяють особливу запашну речовину, так званий статевий феромон. Цю особливість поведінки використовують для відловлювання самців за допомогою клейових пасток, у які закладають гумові капсули з синтетичним статевим феромоном картопляної молі. Тривалість дії однієї капсули 35—40 днів. Найпростіша і зручна в роботі трикутна пастка типу «Атракон-А» (виготовляє СП «Лідос», Київ).

Візуально картопляну міль можна знайти за характерними ознаками ураження рослин. Видимі ознаки вдається виявити лише через 10—15 днів після сталого льоту метеликів на феромонні пастки у кількості не менше 1—2 особин за добу на одну пастку. На листках баклажанів, тютюну утворюються пухироподібні міни, часто прозорі, розміщені вздовж центральної або великих бічних жилок. Через прозорі стінки міни добре видно гусениць шкідників старших віків. На листі перцю міни не утворюються.

У плоди помідорів, баклажанів, перцю гусениці вгризаються знизу під чашолистками через плодоніжку. Бульби картоплі в місцях проникнення гусениць (заглиблення, тріщини, вічка) наповнені їхніми екскрементами. Якщо вони заглиблюються в бульби, а потім роблять хід під самою шкіркою, вона поступово висихає, осідає й утворюється помітний рубець. Коли ж гусениці глибоко вгризаються в них, зовні їхні сліди майже не помітні, а всередині бульби пронизані звивистими ходами, заповненими екскрементами. В одній бульбі може розвиватися більше 10 гусениць і всередині вона нагадує губку.

Метелики картопляної молі дрібні, розмах крил 12—16 мм. Голова і щупики світло-сірі, з жовтими лусочками, вусики темно-сірі. Передні крила широколанцетоподібні, коричнево-сірі, із затіненим внутрішнім краєм, жовтими лусочками і темно-коричневими штрихами.

Обстеження, проведені в різних регіонах країни, свідчать, що найбільше шкідників на ділянках пасльонових буває з серпня до жовтня. Щоб успішно боротися проти картопляної молі в зоні її поширення і в районах можливого проникнення, необхідно суворо додержуватися карантинних обмежень і виконувати комплекс організаційно-господарських, агротехнічних та винищувальних заходів, мета яких — локалізація та ліквідація первинних осередків заселення. Основні агротехнічні засоби: садіння здорових бульб на глибину не менше 15 см; скорочення проміжку часу між закінченням поливу картоплі дощуванням та збиранням врожаю; швидке й повне збирання бульб і негайне вивезення їх з поля; знищення пошкоджених бульб та рослинних решток.

Обробляти рослини інсектицидами слід одразу ж після виявлення метеликів шкідника, не чекаючи появи гусениць. Повторно обробляють інсектицидами через 10—15 днів, а біологічними препаратами — через 6—8.

На півдні України плантації картоплі заселяються комплексом карантинних шкідників — картопляною міллю та колорадським жуком. При масовій появі колорадського жука і наростанні чисельності картопляної молі необхідно застосовувати високоефективні синтетичні препарати — піретроїди, дозволені для боротьби з колорадським жуком на Україні. На полях картоплі літнього строку садіння обробки проти колорадського жука припиняють задовго до збирання врожаю, тому сумісно з ними вдається провести тільки перші дві-три обробки проти картопляної молі. Крім того, слід ще один-два рази обробити рослини проти молі наприкінці серпня — у першій половині вересня, коли колорадський жук вже не шкодить, а чисельність картопляної молі в природі досягає максимуму, отже, збільшується вірогідність заселення нею бульб. Саме в цей час боротьба з картопляною міллю набуває вирішального значення.

Щоб запобігти заселенню бульб гусеницями, необхідно застосовувати високотоксичні препарати з групи синтетичних піретроїдів, наприклад децис. Надалі до викопування картоплі (якщо триває висока активність льоту метеликів і розвиваються шкідники) можна використовувати біологічні препарати — бітоксибацилін та лепідоцид, норма витрати 3 кг/га, інтервал між обробками 6—8 днів. На помідорах, баклажанах, перці та тютюні застосування інсектицидів обмежене протягом більшої частини вегетаційного періоду, тому знищувати міль слід за допомогою вищезгаданих біологічних препаратів і в тих самих дозах.

Основний резерватор картопляної молі — сховище, куди шкідник потрапляє з поля разом з бульбами картоплі і продовжує там розвиватися. Значна частина пошкоджених бульб у погребі загниває, втрати становлять від 25 до 80%. Активність розвитку і шкодочинність картопляної молі у сховищах залежать від температурного режиму зберігання. Гусениці картопляної молі дуже чутливі до понижених температур. Якщо заселені міллю бульби зберігаються при температурі 2—5°С, гине до 95% шкідників. Тому оптимальний температурний режим зберігання картоплі є водночас і ефективним засобом боротьби з шкідником у сховищі. При температурі зберігання вище 9°С картопляна міль продовжує свою життєдіяльність, що призводить до *зниження якості продукції.*

Біологічний препарат лепідоцид в концентрації 1% — високоефективний засіб захисту картоплі від гусениць картопляної молі, його можна застосовувати під час зберігання. Однієї обробки бульб перед закладанням на зберігання достатньо, щоб надійно захистити їх протягом чотирьох місяців. Для захисту садивного матеріалу лепідоцид можна *поєднувати з фунгіцидами: текто-440, 45% к. с.,* ботран, 75% змочуваний порошок. З цією метою використовують ранцеві обприскувачі різних типів. Норма витрати лепідоциду — 0,3 кг на тонну картоплі.

О. В. Бакланова,
кандидат біологічних наук,
В. М. Чайка,
кандидат біологічних наук

Картопля без цвіту

Прочитав у № 12 «ДСГ» за 1994 рік замітку Д. Й. Драпали з Тернопільської області про ранню картоплю, яка не цвіте, і хочу продовжити розмову на цю тему.

● Вперше побачив насадження такої картоплі 6 років тому, перебуваючи у родичів у селі на Кіровоградщині. Було це в червні. Всюди на городах буяла цвітом картопля. А в сусідки, яка живе поруч, добряча грядка, десь соток 15, була темно-зелена, без жодної квітки! Нас це здивувало і водночас зацікавило. Господарка розповіла, що то сорт Весна, який зовсім не цвіте. Одразу ж домовилися відносно придбання садивного матеріалу.

У перший рік вирощування, приблизно в середині липня, почало жовтіти бадилля. Ми захвилювалися: що з картоплею? Полили. Але після того бадилля полягло й почало сохнути. Пізніше з'ясувалося, що така особливість сорту, про яку нас не поінформували.

Відтоді я вирощую цей чудовий сорт. Правильно радить Д. Й. Драпала: бульби потрібно прозеленяти з осені, але не на сонці, а під навісом. Садивний матеріал тримаю у поліетиленових мішках, густо продірявлених мисливською пижівкою (в такій тарі він добре зберігається). Навесні в процесі пророщування загартовані прозелenені бульби дають чудові паростки. Перерощування неприпустиме. Бадилля росте невисоке, але міцне, листя велике, темно-зелене.

Добре вегетує і дає чудові врожаї на ретельно підготовлених грядках з внесенням великої кількості перегною. Якщо немає дощів, поливати обов'язково. Це до певної міри подовжить вегетаційний період, а отже, й ріст картоплі. За усі роки ураження рослин фітофторою не помічав. Отже, можна вважати сорт стійким до цієї хвороби. Але найціннішою його перевагою є те, що він дуже рано закінчує вегетацію і дає високі врожаї. У той час, коли колорадський жук лютує, бадилля жовкне, вилягає і сохне.

Було б добре, якби цю замітку прочитали фахівці і сказали своє слово щодо цього сорту. Переконаний, що їхній коментар зацікавить багатьох городників-аматорів, і не лише тих, які вирощують Весну. В літературі зустрічається лише назва сорту, але немає ніякої інформації. Детальніше описано Весну в № 3 журналу «Приусадебное хозяйство» за 1992 рік, але й там — жодного слова про те, що картопля цього сорту не цвіте.

І. Ю. Ромоданов,
Черкаська обл., м. Сміла-2,
вул. 5 грудня, 113

накопичення збудників хвороб кісточкових та парші яблуні і груші.

Щоб краще визрівала деревина, молоді дерева, які ще не плодоносять, корисно підживити позакоренево розчином простого суперфосфату та калійної солі (відповідно 1 і 0,5 склянки на 10 л води). Якщо листки вишні пошкоджені слизистим пильщиком, до розчину додають 10 г децису.

У пристовбурні круги вносять перегній або компост (1—2 відра) і перекопують грунт, але так, щоб не травмувати корені. Можна також посіяти озиме жито на зелене добриво. Для цього, зібравши плоди, грунт у саду зволожують, вносять аміачну селітру (15—20 г на 1 м^2), міжряддя перекопують, вирівнюють поверхню грунту і висівають 12—15 г насіння жита на 1 м^2. Загортають його граблями.

У цей період потребують догляду і ягідні кущі. У малини закінчують осіннє вирізування пагонів, що відплодоносили, та недогонів. У кущі залишають не більше 15 добре розвинених пагонів, а в смугових

З початком осені

Вересень — пора збирання урожаю пізніх осінніх та зимових сортів яблук, груш, слив. Ці роботи слід організувати так, щоб втрати урожаю та травмування плодів, від якого знижується їхня лежкість під час зберігання, були мінімальними.

Спочатку збирають в окрему тару падалицю під деревом з тим, щоб використати її в першу чергу. Далі знімають плоди з нижніх ярусів крони на рівні зросту садівника. Щоб зібрати врожай з середнього ярусу, використовують садівничу драбину і дерев'яний гачок, яким притягують віддалені гілки. Плоди на верхівках гілок знімають плодознімачами різної конструкції.

У затінених місцях крони на цей час плоди здебільшого ще дрібні, без характерного для сорту забарвлення, явно нестиглі. Їх бажано збирати через 10—12 днів, коли вони досягнуть технічної стиглості.

Мокрі плоди (від роси, дощу, перших невеликих заморозків) зривати не слід. Краще це зробити у другій половині дня, коли вони обсохнуть.

Зібрані плоди слід якнайшвидше занести в холодне приміщення. Дуже важливо зберегти на них (під час збирання та в подальшому) неушкодженим восковий наліт, який захищає плоди від інфекції. Для цього користуються вовняними рукавичками, садові корзини обшивають зсередини мішковиною; знімають та перекладають плоди в тару дуже ретельно, не допускаючи притискувань і ударів.

Після завершення збирання під деревом обов'язково буває так звана «знімна падалиця». Такі плоди слід скласти в окрему тару і використати для переробки або спожити свіжими в першу чергу.

Особливу увагу під час збирання слід звертати на збереження обростаючих гілочок, плодових утворень та листків, бо від них залежить як успішна зимівля плодового дерева, так і урожай наступного року. Не варто також вилізати на дерево, бо це теж може призвести до травмування гілок.

Після збирання урожаю, але до обпадання листків крону дерев обприскують 5%-ним розчином карбаміду (500 г на 10 л води), що дає змогу зменшити

насадженнях — по 20 шт. на погонний метр смуги. Пагони, що дуже бурхливо ростуть, прищипують (видаляють 10—15 см верхівки), що забезпечує краще їх визрівання.

У смородини видаляють гілки, старші 6—7-річного віку, а з молодих ті, що уражені стебловою галицею і склівкою. В агрусу вирізують 7—8-річні гілки та пагони, уражені борошнистою росою. На заміщення залишають по 4—5 цьогорічних пагонів, решту теж видаляють. Зрізані гілки смородини, агрусу, пагони малини ретельно визбирують і спалюють. Місця зрізів на кущах замащують садовим варом або олійною фарбою.

В ягідниках грунт також удобрюють, розпушують, в разі потреби помірно поливають. З добрив у цей час вносять лише фосфорні та калійні, котрі сприяють кращій підготовці рослин до зимового періоду біологічного спокою.

У вересні слід також подбати про підготовку до садіння дерев і кущів. Якщо ями для саджанців не підготовили з весни, саме час їх викопати зараз.

Спочатку на ділянці, де планують закладати сад, роблять «розбивку», позначаючи місце кожного деревця кілочком. Заготовляють також органічні і мінеральні добрива та виготовляють садильну дошку, яка допомагає кожен саджанець посадити точно у визначеному місці і, що дуже важливо, кореневу шийку деревця розмістити на заданій глибині, тобто на рівні поверхні грунту.

Встановивши контрольні кілочки, розбивочні знімають і на їх місці викопують садильні ями. На ділянці з малородючим грунтом (пісок, глина тощо) їх слід копати завглибшки 1—1,2 м і діаметром 0,8—0,9 м, а на родючих грунтах дещо менші — 0,7—0,5 м. Ями заповнюють родючою грунтосумішшю, до якої додають по 1,5 кг суперфосфату, 150 г хлористого калію або 1 кг деревного попелу на кожну ямку, а якщо грунт кислий, то ще 1 кг вапнякових добрив. Усі добрива ретельно перемішують з верхнім шаром грунту, додаючи 2 відра перегною або компосту.

Наприкінці вересня час садити живці смородини. Їх нарізують з цьогорічного приросту довжиною 15—20 см і, видаливши листя, висаджують на завчасно підготовлену грядку з родючим грунтом, залишаючи на поверхні одну бруньку.

О. В. Романов

Передплачую журнал «ДСГ» перший рік і він мені дуже подобається. Вболіваю за людей, які звертаються до «Служби взаємодопомоги» з надією знайти порятунок від своїх недугів.

У № 3 за 1994 р. надрукована цікава і корисна стаття «Кропива не тільки жалиться». Але вона дещо загальна, мені б хотілося доповнити її конкретними рецептами, що стануть у пригоді хворим, адже вона має широку терапевтичну дію, допомагає здолати багато захворювань.

Використовують листя, кореневища з корінням та насіння рослини.

Початкову стадію водянки черевної лікують настоєм сухих коренів трави: 1 ч. ложечку подрібненої сировини залити 200 мл окропу. Настояти 3 хвилини. Пити по 2 склянки на день.

Від геморою вживають сухі листочки: 1 ст. ложку залити склянкою окропу. Настояти 30 хв, процідити. Приймати по дві столові ложки 3—4 рази на день.

Кропиву застосовують здебільшого як кровоспинний засіб (при маткових, легеневих, кишкових, геморої'дальних кровотечах). Разову дозу готують із 50 г води і 1 ч. ложки свіжого соку трави. Вживають тричі на день за 20 хв до їди. Але пам'ятайте: суха трава не має кровоспинної дії, тож слід використовувати тільки свіжий сік або листя.

Хворим на ревматизм і подагру раджу скористатися ванною з кропиви: 250 г сухого листя та стебел подрібнити, залити 3—4 л окропу, настояти 2 години. Бажано прийняти 10 ванн через день.

Ті, у кого гастрит, можуть взяти порівну листя кропиви, подорожника, трави звіробою і квітів ромашки аптечної, ретельно перемішати. 4 ст. ложки суміші заварити 1 л окропу, настояти 2 години в теплому місці. Пити по 1 склянці (до 1,5 л на день) протягом 1—2 тижнів.

Посипані цукром кореневища вживають від коклюшу.

Ця рослина — не тільки внутрішній, а й зовнішній ефективний лікувальний засіб. Рани швидше загоюються, якщо їх присипати порошком кропиви або прикласти свіже листя.

У косметиці відвар листя та коренів застосовують від облисіння, лупи, для росту та зміцнення волосся: 100 г подрібненої сировини кип'ятити 20 хв в 1 л оцту, розведеному водою у співвідношенні 1:1. Миють голову ввечері перед сном, без мила.

Я назвала тільки декілька рецептів, кропива ж має дуже різноманітний вплив на організм людини і широко застосовується в народній медицині.

Т. Сердюкова,
Сумська обл.

Служба взаємодопомоги

Хочу вирощувати лагенарію

У 1993 р. дістав декілька насінин лагенарії і висіяв рано навесні. Сходи були дружні, урожай чудовий, а плоди мали довжину до півтора метра. Восени до заморозків зірвав усі плоди й зберігав у підвалі до повного достигання. У листопаді, грудні і січні 1994 р. зібрав насіння з достиглих (за моїм припущенням) насінників, промив і просушив. Але, на мій подив, все воно виявилося порожнім, без зародків. Причина незрозуміла. Прошу поділитися на сторінках журналу досвідом вирощування цієї екзотичної рослини — від сівби до збирання насіння.

М. В. Нанаров,
288520, Вінницька обл.,
Чечельницький р-н, смт Чечельник

створити умови, аби ваше птаство було на волі й не контактувало із сусідським.

Завчасно зробіть птиці щеплення проти поширених в Україні інфекційних хвороб, насамперед проти хвороби Ньюкасла (псевдочума). Тільки за цієї умови ваша птиця буде здорова.

Якщо ж птиця захворіла і падіж триває, необхідно негайно ізолювати хворих курей від здорових і викликати ветеринарного лікаря для встановлення діагнозу й одержання необхідних порад. З цього питання можна звернутися до ветеринарної лабораторії — районної чи обласної. Там дадуть консультацію, яку хвору птицю необхідно відібрати і як її доставити до лабораторії для дослідження на інфекційну недугу. Можна одержати подібну консультацію і у свого місцевого ветлікаря. А якщо вже є трупи і підозра на інфекцію, ні в якому разі не викидайте трупи на межу із сусідами, на дорогу або у лісопосадку, як це, на жаль, часто буває. Може статися непередбачене. Розтягнуть трупи собаки, лисиці, коти чи гризуни, і може розповсюдитись хвороба по сусідніх дворах.

І ще. Джерелом інфекції можуть бути носії — птиця, що перехворіла, трупи, незнезаражені тушки, відходи з бойні, яйця, пух, пір'я, а резервуаром — інфіковане середовище (грунт, приміщення, обладнання, тара, робоче знаряддя, вода).

Вигульний двір...

Розповсюджують віруси та бактерії небезпечних хвороб бродячі собаки, коти, лисиці, дикі птахи, гризуни, кліщі, блощиці. В організмі кліщів, блощиць збудник пулорозу — тифу зберігає свою життєздатність до 17 місяців.

Надзвичайно довго зберігаються деякі збудники інфекційних хвороб у пташиному посліді (від 10 до 50-ти і більше днів), у комбікормі — до 150 днів, грунті — до 400 днів, у заморожених тушках — від 30 днів до 4-х років.

Отже, є велика загроза виникнення інфекції, якщо не запобігти їй. А якщо встановили, що захворювання інфекційні — необхідно негайно здійснити механічну очистку, дезинфекцію, дезинсекцію, дератизацію у приміщенні, у вигульному дворику, побілити скрізь негашеним вапном. Тільки після виконання цих робіт можна заводити нові партії птиці. Обов'язково зменшити загрозу розповсюдження хвороби як на власній садибі, так і в сусідніх дворах.

А якщо є підозра на вірусну інфекцію тільки в дорослої птиці, її краще заздалегідь забити, не чекаючи, доки захворіє усе стадо. За тих умов, коли встановлено бактерійну інфекцію, птицю можна лікувати. Пораду дасть ветлікар.

Хвору та виснажену птицю краще забити безкровним методом (щоб не розсіювати інфекцію) і закопати на глибину 1,5—1,8 м, попередньо обливши одним із дезинфекційних розчинів (формалін, лізол, креолін, каустична сода), або спалити. М'ясо клінічно здорової птиці, проваривши, можна вживати в їжу або використовувати на виготовлення консервів.

За хвороби Ньюкасла, коли діагноз встановлений (псевдочума) — тушки і органи знищують. У тих випадках, коли немає патологічних змін, тушки проварюють або переробляють на консерви. Пух і пір'я знищують.

Хворих на віспу — якщо генералізована форма — тушки й органи знищують. Якщо тільки вражена голова, то її знищують, а тушки проварюють, готують консерви. Пух і пір'я дезинфікують.

Вражені інфекційним ларинготрахеїтом, бронхітом органи знищують, а тушки, які не зазнали змін, проварюють і виготовляють консерви. Пух і пір'я дезинфікують.

Якщо птахи страждають на лейкоз, хворобу Марека, пухлини — внутрішні органи знищують, а тушки, за умови, коли немає жовтушності, анемічності, пухлин — проварюють або виготовляють консерви. За наявності генералізованої форми, коли вражена шкіра, м'язи, та стану виснаження, жовтухи — тушки знищують. Пух і пір'я дезинфікують.

Якщо хворіють сальмонельозом, пастерельозом, колібактеріозом, пулорозом — тифом, внутрішні органи знищують, тушки проварюють або переробляють на консерви. Пух і пір'я дезинфікують.

За стану ентерогепатиту, коли вражені такі органи, як печінка, залозний шлунок, зоб, їх знищують, а тушки після ретельного проварювання чи просмажування можна вживати в їжу.

Якщо Ви розрізали тушку курки, качки, гуски чи індика й побачили, що печінка збільшена, кровонаповнена, чорного або жовтуватого кольору, пронизана якимись тяжами, плямиста, є вузлики чи фібринозна плівка на ній, то краще її не вживати.

Якщо на серці, шлунку є крововиливи, нарости, пухлини, блідість та некрози на розрізі м'язів, їх теж не рекомендовано вживати.

Тобто, внутрішні органи, що мають помітні зміни кольору, форми, об'єму та консистенції, краще не вживати.

Послід і підстилку із неблагополучних приміщень обов'язково винести в окреме місце, покрити шаром грунту 10—15 см, де протягом 6—8 місяців відбуватиметься їхнє біотермічне знезараження, а після цього процесу послід та підстилку можна використовувати, як добрива.

Виходячи із вищемовленого, уважно подумайте, що вами ще не зроблено до закупівлі нових партій птиці, що ще потрібно зробити із санації приміщення, вигулів з тим, щоби в молодняка, який Ви придбали, не виникали хвороби.

Коли ж у Вас є доросла птиця, то подбайте про те, щоб вона не мала ніякого контакту з молодняком, який купили. А якщо доросла птиця раніше хворіла, то ні в якому разі вона не повинна бути разом із молодняком, щоб не заразити його. Новозакупленому молодняку обов'язково зробити щеплення проти хвороби, на яку хворіла птиця у вашому дворі.

Н. Я. Боцуляк,
заст. нач. виробничого відділу
ВО «Київптахопром»

Що треба знати, щоб гарно продати

У більшості випадків громадяни, які утримують велику рогату худобу, здають її заготівельним організаціям. Тому їм необхідно знати умови продажу худоби.

Вартість тварин встановлюють залежно від живої маси і вгодованості. Вгодованість визначають зовнішнім оглядом, промацуванням м'язевої тканини та ділянок відкладення жиру. У великої рогатої худоби жир спочатку відкладається на задніх частинах тулуба: біля кореня хвоста, на сідничних горбах, крижах, щупі, потім на маклаках, попереку, ребрах і в останню чергу на лопатках і шиї.

Корови. До тварин вищої вгодованості відносять корів з добре розвиненою м'язевістю, округлою формою тулуба, злегка помітними лопатками, округлими маклаками й сідничними горбами, добре виповненими стегнами, підшкірний жир промацується біля основи хвоста, на сідничних горбах, маклаках, двох останніх ребрах.

У тварин з середньою вгодованістю м'язевість розвинена задовільно, форми тулуба трохи кутасті, лопатки виповнюються, стегна злегка підтягнуті, сідничні горби, остисті відростки спинних і поперекових хребців і маклаки виповнюються, але не різко, відкладення жиру промацуються біля основи хвоста й на сідничних горбах.

Для тварин з нижчесередньою вгодованістю характерні такі ознаки: незадовільний розвиток м'язевості, кутасті форми тулуба, випнуті лопатки, плоскі й підтягнуті стегна, помітний виступ сідничних горбів, маклаків, спинних і поперекових хребців, відсутність підшкірного жиру.

Молодняк. Молодняком вважаються тварини віком від трьох місяців до трьох років незалежно від статі.

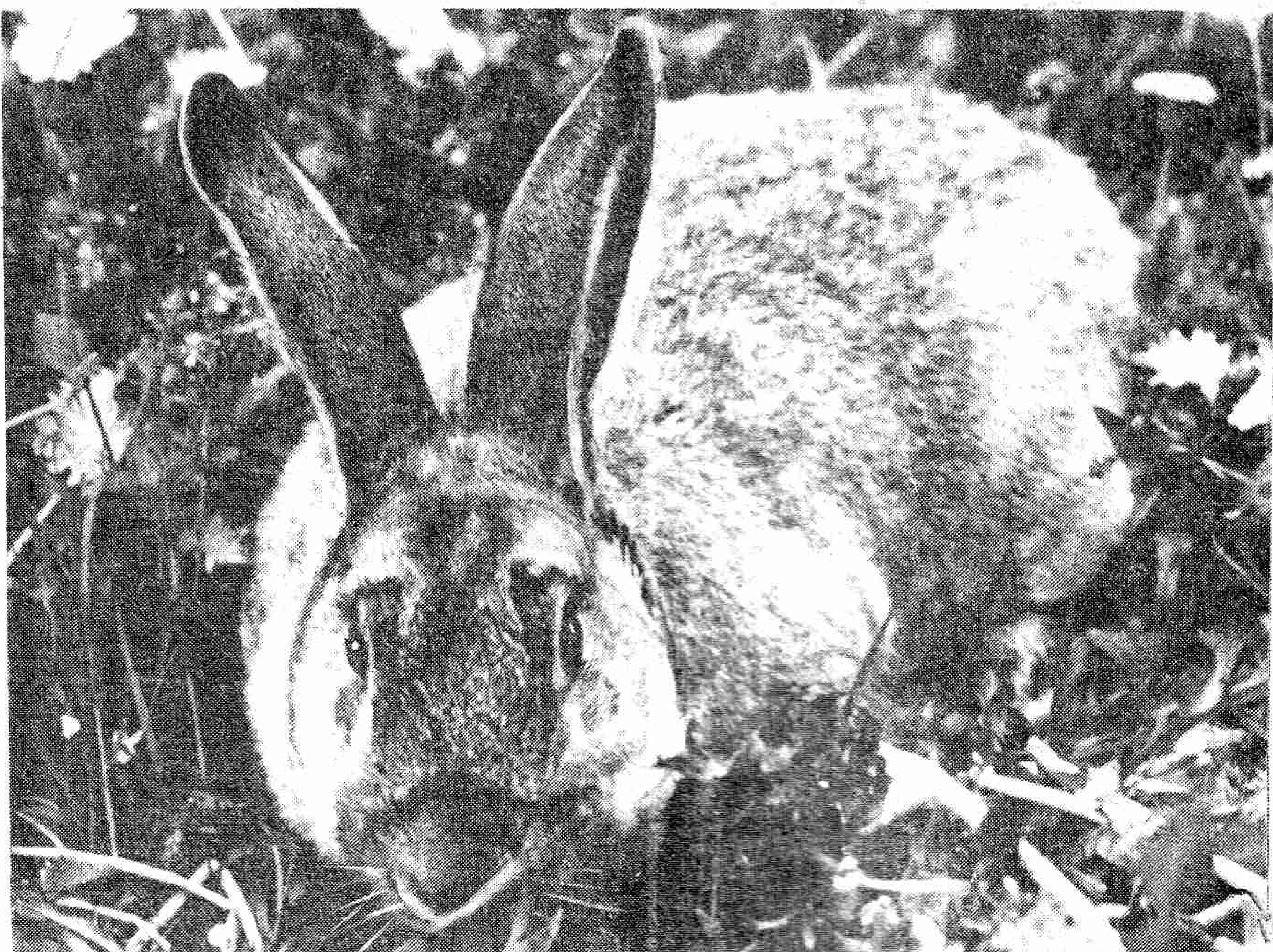
Вища вгодованість — форми тулуба округлі, добре розвинена м'язевість, лопатки, поперек, зад і стегна добре виповнені, остисті відростки спинних і поперекових хребців не виповнюються, відкладення підшкірного жиру промацуються біля хвоста, на сідничних горбах.

Середня вгодованість — форми тулуба не дуже округлі, м'язевість розвинена задовільно, остисті відростки спинних і поперекових хребців злегка виступають, стегна не підтягнуті, відкладення підшкірного жиру біля основи хвоста можуть не промацуватися.

Нижчесередня вгодованість — форми тулуба кутасті, м'язевість розвинена незадовільно, остисті відростки спинних і поперекових хребців, сідничні горби, маклаки випинаються, підшкірні жирові відкладення не промацуються. Тварин, що не задовольняють вимог нижчесередньої вгодованості, відносять до худих.

Живу масу тварин визначають зважуванням. Якщо його не можна зробити, тоді вимірюють. Для цього у тварин роблять проміри обхвату грудей за лопатками (навколо грудей по лінії, що проходить вертикально від заднього краю лопатки), косої довжини тулуба (від переднього краю плечолопаткового з'єднання до заднього виступу сідничних горбів).

М. Ф. Токарев, В. І. Ведеречко, О. І. Лашко

Раціональне годування є одною з найважливіших умов підвищення продуктивності тварин. Кролям властиві високі інтенсивність росту й розвитку, плодючості і швидке дозрівання. Тому вони потребують необхідної кількості поживних речовин, вітамінів і мікроелементів.

Годівля і розведення кролів

Але перегодовування як і недогодівля — шкідливі. Тому кролів, як і всіх інших домашніх тварин, треба годувати за нормами і раціонами (див. табл.).

Середня річна потреба
в кормах
на одного дорослого кроля
вагою 4,5—5 кг становить:
зернових —40—42 кг
соковитих —40—45 кг
зелених —250—260 кг
грубих (сіно, гілля) — 30—35 кг
солі кухонної —0,5 кг
крейди —0,7 кг
м'ясо-кісткового
або рибного борошна —3 кг

Дорослих кролів годують двічі, а молодих — тричі на добу. Зранку дають половину добової норми концентратів, удень — до 40% сіна і трави, ввечері — решту концентратів і грубого корму. Соковиті корми краще згодовувати вдень. Кролі — нічні тварини, тому до 60% добової норми вони поїдають вночі. А щоб до ранку не проголодалися, другий чи третій (молодим) раз корм доцільно давати ввечері, якомога пізніше.

Свіжа вода в напувалках кролів повинна бути завжди.

Особливості годівлі пухових порід

Ангорських та інших пухових порід кролів треба годувати так, щоб у раціоні не було кормів, які послаблюють роботу шлунку, бо м'які «горішки» калу прилипають до пуху, засихають і розчесати його потім дуже важко. Такі ділянки пуху доводиться просто вистригати, а це зменшує вихід продукції.

Одним із видів кормів для ангорських кролів є комбікорм, сухарі, а також чисті миті картопляні лушпайки, морква, капуста, гарбузи, кабачки. Червоні столові буряки дають у суміші з комбікормами. Вагітній самці і тій, що окотилася, необхідно додавати до кормів м'ясо-кісткове борошно, глюконат кальцію, бо вони їм конче потрібні. Ранньою весною кролям до раціону поступово вводять зелень кульбаби, кропиву та інших рослин і з настанням сталого тепла переводять на дачі — до своїх постійних приміщень.

Розведення

Самицям властива здатність поєднувати лактацію з вагітністю, що дозволяє одержувати від однієї племінної самки по 4—6 окролів на рік. Самки можуть запліднюватися й давати приплід протягом усього року і тільки в зимовий період їхня статева активність дещо знижується. Це пояснюється несприятливими кліматичними умовами і умовами годівлі. Хоча статева зрілість у молодих настає у віці 3—3,5 місяців, але парувати їх в такому віці не слід, бо ще не закінчилося формування їхнього организму. Великих самок рекомендується починати злучати у віці п'яти місяців, які мають вагу не менше 3,5 кг; самок середньої величини — старших чотирьох місяців і вагою не менше 2,5 кг.

Кролі живуть близько 8 років, але утримувати їх не варто більше трьох-чотирьох років, бо у старшому віці вони знижують статеву активність (самки здебільшого не запліднюються). Найкращий час для парування кролів улітку, від 6 до 9-ї години, а взимку — від 9 до 11 години та з 15 до 17. Охота у крільчих настає часто і проявляється почервонінням та припуханням петлі.

Існує декілька способів парування. Найвивіреніший, коли самку садять до самця, а дехто самця садить до самки. Спарювання можна вважати вдалим, коли самець після садки на самку з тихим урчанням падає на бік.

Вагітність перевіряють повторною злучкою через 5—6 днів після першої. Якщо самка запліднена в першу злучку, вона вже не приймає самця. Після 10—15 днів після злучки можна вже впевнитися у вагітності самки шляхом обережного промацування задньої частини живота. Там, де розташовані черевні роги матки, добре відчуваються зародки у вигляді невеличких кульок.

Другий спосіб спарювання — груповий. Комплектують групу молодих кролів: в одній клітці перебуває 8—10 самочок і один племінний перевірений самець.

Самочок періодично перевіряють на вагітність, а незадовго до окоту вагітну самку обережно переводять до окремої клітки.

На великих кролефермах можливий і третій спосіб парування — косячний. Молоді і дорослі самки в теплий період року перебувають у великому загоні, можливо на випасі (як вівці або кози). У цьому ж загоні перебувають і племінні самці у кількості один

самець на десять самок. Тут все відбувається так, як і за другого, групового способу.

Гарантійний спосіб спарювання — моногамний, попарний, коли у клітці сидять самка з самцем. Але такий спосіб розведення кролів не рентабельний, бо один самець може «обслуговувати» на фермі до 10 самок (полігамія). Моногамне розведення можна застосовувати хіба що початківцю у перші місяці організації кролеферми для набуття певного досвіду.

У зимовий період приміщення за тиждень до окролу утеплюють, у куток ставлять ящик розміром 55×30×20 см, який утепляють з усіх боків, а всередину закладають підстилку — м'яке, сухе, чисте сіно. Крільчата (а їх буває 5—7, дуже рідко до 17) народжуються голими і сліпими. Час від часу кролівник повинен стежити за їхньою поведінкою.

Якщо все гаразд, малі спокійно лежать у гнізді, а якщо ні, то вони раніше, ніж треба (до 15-денного віку) виповзають із гнізда, а із зовнішнього їхнього вигляду легко можна встановити чи вони недоїдають, перемерзають, чи добре і нормально розвиваються.

Відсаджують від матері крільчат віком 1,5—2 місяці, коли вага кожного становитиме 900—1200 г. Самочок і самців садять окремо, а добре розвинених, з явними породними ознаками, що походять від високопродуктивних батьків, залишають на плем'я.

Племінний молодняк утримують в окремих клітках, належно доглядаючи. Щоб запобігти інбридингу (близькість зрідненого парування), необхідно періодично (через кожні 2—3 роки) міняти самців. Практично це відбувається за обміну самцями між кролівниками.

Вагітна самка (вагітність триває — 28—32 дня) десь за тиждень до окролу починає влаштовувати собі гніздо. Тому в цей період у клітці обов'язково повинно бути м'яке сухе сіно, інша підстилка. Народжує малят крільчиха вночі, інколи поза гніздом, а потім переносить малят до гнізда, де вони починають ссати матір.

Після годівлі мати наскубує із себе пуху й накриває своїх дітей, потім поїдає послід і жадібно п'є воду. Під час холодної пори року крільчиха додає пуху до гнізда декілька разів.

Якщо клітка правильно збудована, гніздо просторе, є підстилка, вода і навколо спокійно, то буде більше шансів на виживання новонароджених (їх у середньому буває 5—7, рідко 12 і 17).

Тут дуже важливо не допустити, щоб до клітки могли проникнути пацюки, тхори, куниці, ласки, які дуже добре «чують» новонароджених і всіляко намагаються їх викрасти, поїсти і... зникнути. Трапляється, що недосвідчений кролівник часто грішить на самку (бо випадки поїдання матір'ю своїх крільчат також бувають).

На 14—15-й день у новонароджених розплющуються очі, вони добре опушені і на 20-й день починають виходити із гнізда і куштувати те, що їсть їхня мати. У віці 1,5—2 місяці крільчат відсаджують від матері до просторої клітки чи вольєру, де вони бігають, граються, гріються на сонечку і добре поїдають корми. У 3,5—4 місяці молоді стають статевозрілими і їх за статтю розсаджують окремо; злучати первісток-самок треба у 5—6 місяців, коли закінчиться повне фізіологічне формування організму. Для парування самці повинні мати не менше 8—9 місяців.

Дорослі кролі швидко звикають до своїх господарів і якщо випустити їх до неогородженого саду, то далеко не відходять; малі — навпаки, розбігаються далеко й додому можуть не повернутися, ставши легкою здобиччю хижаків, бродячих собак і кішок.

Досвід показує, що коли самець сидить у клітці разом із самкою, і коли ця самка приведе малят, то батько теж піклується малятами і вони не тільки підходять до нього, але, коли холодно чи жарко, ховаються під ним або залазять на нього.

Леонід Васильович Колесов,
ст. наук. працівник Президії
НАН України

Крюківські голуби

Моє захоплення — голуби. І це не просто забава, а копітка праця, яку необхідно виконувати щодня і сумлінно. Нелегко в наш час придбати високопородну птицю, отримати інформацію про досвід інших голубівників. Раніше допомагали публікації з голубівництва в «ДСГ», але останнім часом їх немає. Можливо, моя стаття об'єднає аматорів до тісного співробітництва в улюбленій справі.

Приблизно з середини XIX ст. в м. Крюкові, нині район Кременчука, почали розмножувати білосніжних голубів з тривалим і оригінальним стилем польоту. Достеменно невідомо, звідки вони ведуть родовід, де батьківщина цієї птиці, але голубівники Крюкова чимало зусиль доклали до популяризації і розведення своїх улюбленців. Тому у світі їх справедливо називають крюківськими.

Нині ці голуби стали набагато мініатюрнішими, елегантнішими порівняно з родоначальниками. Навіть досвідчені голубівники, яким доводиться мати справу з різними породами, не перестають захоплюватись привабливими зовнішніми даними і відмінними льотними якостями птахів. Крюківські сягають 30 см, мають красиву, дещо кутасту, голову, великі очі та малий міцно стиснутий дзьоб. Шия коротка, тулуб міцний, груди широкі, крила, приспущені донизу, здаються малими. Проте, коли птиця розпростає їх у польоті, то розмах крил вражає. Хвіст піднесений відносно тулуба на 30—35°, широкий, віялоподібної форми, складається з 14—16 пір'їн. Граціозність та горду поставу цієї птиці підкреслюють маленькі яскраво-червоні ніжки.

Крюківські мають широкий спектр забарвлення пір'я — від чисто-білих до барвисто-чорних. Але слід сказати, що раніше крюківськими вважались тільки чисто білі голуби.

Протягом еволюції ця птиця зуміла не втратити природний потяг до польоту. Сьогодні це велика рідкість, адже більшість льотних порід таку здатність поступово частково або повністю втратила. Висоту крюківські набирають невеликими колами, досить швидко піднімаючись аж до хмар і залишаючись у повітрі тривалий час. Кожна птиця літає ніби відокремлено, але не гублячи з поля зору решту голубів.

Крюківські мають непогану орієнтацію. Старі голубівники розповідають, що коли розлились води Кременчуцького водоймища, затопивши велику площу землі, люди бачили дивну картину: над водою високо в небі подовгу кружляли чисто білі голуби. Це крюківські літали над затопленим містом. Ніби видивляючись, відшукуючи свої старі голуб'ятні...

В. Г. Шейко,
258 234 Черкаська обл.,
Чигиринський р-н, с. Топилівка

Це можна використати навіть собі на користь, сховавши трубу або нерівність у короб з пластика, дерева. Він може стати цікавою художньою знахідкою. Тут створена ціла композиція з пластикового короба, що ховає трубу, яка проходить через передпокій, декоративного оздоблення стіни таким самим пластиком з вертикальним розрізом, на якому обладнана вішалка, і антресолів для зберігання речей над входом до квартири. Це дало змогу

ПЕРЕДПОКІЙ

композиційно відокремити власне вхідну зону в квартиру від коридору.

Коридор (особливо, якщо він великий), а тим паче хол — основна комунікація квартири, улюблене місце дитячих ігор, спілкування гостей у свята. Тому, крім утилітарних функцій, він несе і велике художнє навантаження. Тут можна повісити книжкові полиці, декоративні прикраси. Безумовно, не завадять також картини, художні фотознімки. Вони створюють затишок, особливу, характерну тільки для цієї оселі, атмосферу. Якщо дозволяють розміри, обладнайте і м'який куточок для відпочинку.

На підлозі передпокою краще покласти цупкий невеликий килимок, який легко чистити, а у холі чи великому коридорі для створення більшого затишку — килим чи килимову доріжку.

Стіни бажано обклеїти шпалерами, які миються, чи пофарбувати фарбою на клеєвій основі, бо ця зона найбільше забруднюється і потребує ретельного вологого прибирання.

І, нарешті, те, що абсолютно необхідне для створення краси і затишку,— світло! Адже передпокій у наших квартирах майже завжди темний, без денного світла, у кращому випадку освітлений другим світлом через скляні двері вдень і в теплу пору року.

Для освітлення передпокою, коридорів скористайтеся нашими порадами. У надто вузьких коридорах краще використовувати настінні світильники. Їх необхідно розташовувати біля дзеркала так, щоб світло падало на обличчя, а не на стіну. За допомогою кількох світильників із спрямованим світлом можна забезпечити достатню освітленість приміщення, неповторну гру світла, яка в житловому інтер'єрі є і проявом своєрідної творчості (мал. 3). В ньому оживе ваш невеликий передпокій, стане затишним, комфортним, чудово оформленим.

Т. Пічко,
канд. архітектури,
м. Київ.

У «ДСГ» № 10, 11, 12 за 1994 р. ми розповідали, як краще обладнати житло, поліпшити його інтер'єр. Виконуючи побажання читачів, редакція вирішила продовжити цю тему.

Передпокій — візитна картка вашої оселі, тут ми отримуємо перше уявлення про дім та його мешканців.

Традиційно передпокій є місцем зберігання верхнього одягу, взуття, господарського приладдя та інструментів і водночас головною комунікацією квартири чи житлового будинку.

Якщо передпокій великий, його можна розділити на зони: власне передпокій, де розташована вішалка для верхнього одягу, вбудовані шафи, і хол (або внутрішній коридор), який слугує для пересування по квартирі, а тому має бути більш затишним.

Ваша квартира буде упорядкованішою і охайнішою, чим більше в ній зручних закритих місць для зберігання речей. Як правило, тих комор, які є в будинку, не вистачає для численної і постійно накопичуваної кількості громіздких, але улюблених речей. Вони, можливо, ніколи більше не стануть у пригоді, але розлучитися з ними — вище наших сил. Тому, якщо навіть ваш передпокій вузький і маленький, тут можна розташувати додаткові шафи, полиці, антресолі, які поліпшать пропорції приміщення і зроблять його комфортабельнішим, просторішим.

Одноманітне, створене нашою промисловістю середовище завдяки вашій кмітливості «заграє, заіскриться». Наприклад, буває, що на стінах передпокою є небажані виступи, проведені комунікаційні труби. Не біда!

В чому помилка?

Ми побудували дім на глинистому грунті близько двадцяти років тому. Здавалося, що і стіни, і фундамент зробили добре, але з південного заходу у двох кімнатах стіни постійно тріскаються. Кілька разів замазували їх гіпсом, забілювали, а через деякий час знову тріщини.

В чому наша помилка і як можна відремонтувати будинок? Чекаю на відповідь від досвідчених господарів або фахівців-будівельників.

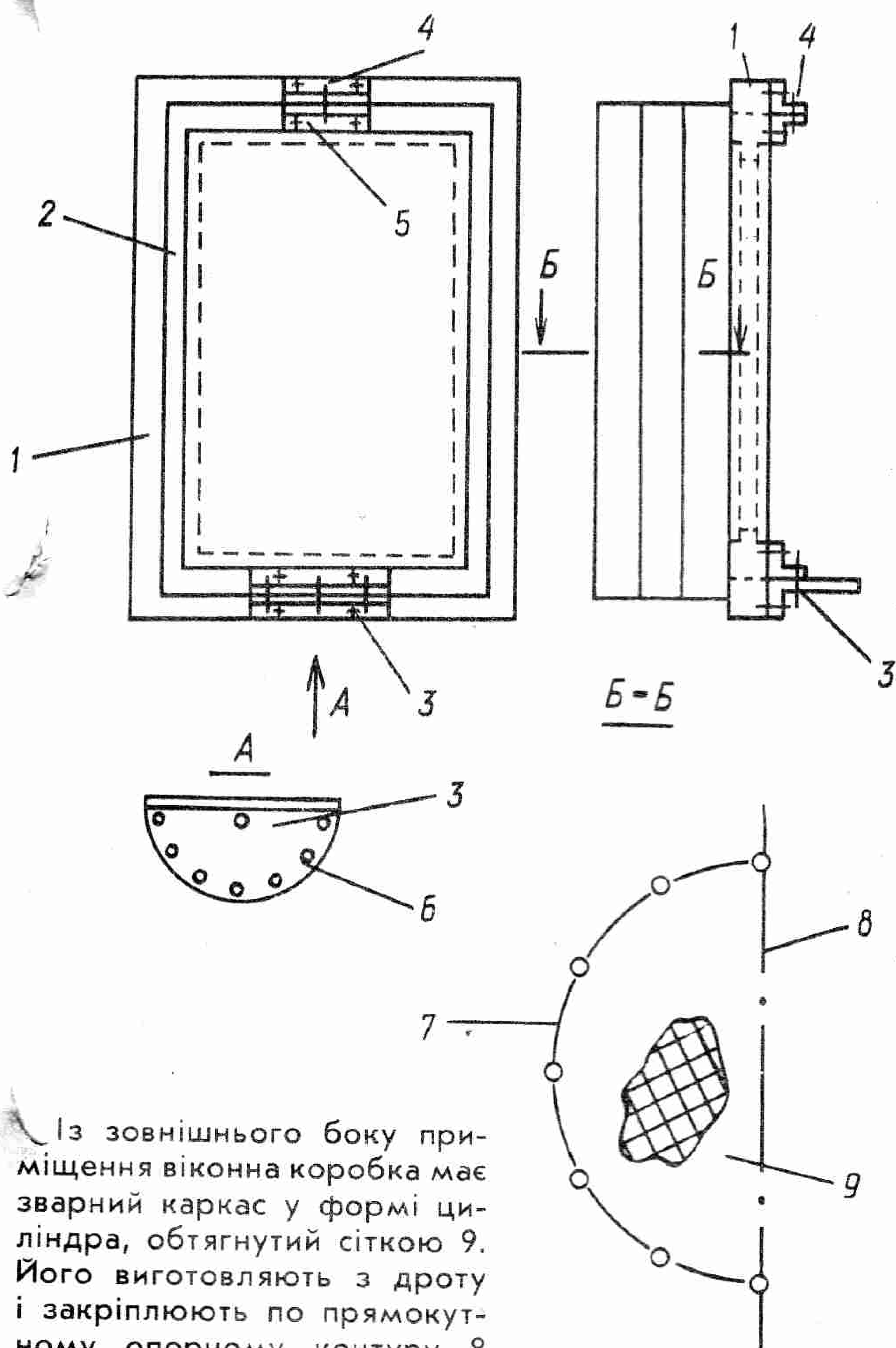
О. Косован,
Чернівецька обл.

Віконний блок

Пропоную спрощену конструкцію віконного блока, яка дає змогу легко і швидко відчиняти і зачиняти вікно і фіксувати раму в різних положеннях. Блок складається з дерев'яної коробки 1 і навішеної на неї засклених рами 2, котра за допомогою шарнірів може повертатися на 360° у вертикальній площині.

Як шарніри використовуються накладні косинці 6, з'єднані з поперечними зв'язками віконної коробки і рами. Вони мають отвори в горизонтальних полицях, куди вставляються гвинти 4 з гайками.

Нижній накладний косинець віконної коробки обладнаний горизонтальною полицею у вигляді круглого напівдиска 3, з рядом отворів 6, осі яких розташовані на дузі кола з центром на осі шарнірів. Накладні косинці закріплені з внутрішнього боку приміщення.

Із зовнішнього боку приміщення віконна коробка має зварний каркас у формі циліндра, обтягнутий сіткою 9. Його виготовляють з дроту і закріплюють по прямокутному опорному контуру 8 віконної коробки 1.

Щоб зачинити або відчинити вікно, досить з одного боку (лівого або правого) натиснути на раму 2. Рама повертається у вертикальній площині відносно осі гвинтів 4 з гайками. Фіксація рами здійснюється за допомогою одного з отворів 6 круглого диска 3 і штиря, який заводиться зверху і проходить через суміщені отвори накладного косинця нижньої горизонтальної зв'язки рами 2 (паралельно осі гвинтів 4).

Внутрішню порожнину каркаса можна використовувати для зберігання продуктів на відкритому повітрі.

А. І. Царенко,
інженер-винахідник,
м. Миколаїв

Відгукніться, умільці

Шановна редакціє! Приємно, що журнал від номера до номера стає кращим, цікавішим. У ньому є багато корисних порад квітникарям, садівникам, городникам і просто господарям.

Мені подобається розділ «Дім і садиба». Особливо вдалим у ньому вважаю проект будинку, про який розповідається у «ДСГ» № 2 за 1995 р. Добре, що, крім зовнішнього вигляду, тут подано плани поверхів і конкретні пояснення.

Нам потрібні такі раціонально сплановані забудови цілого комплексу — будинок, господарські будівлі, майданчик для відпочинку, квітник.

Було б добре, якби читачі поділилися досвідом, як краще оформити подвір'я, місце для відпочинку, куточки для дитячих розваг тощо. А ще хотілося б дізнатись, як побудувати стаціонарну теплицю (креслення), яка не псуватиме вигляд загальної будівлі. Відгукніться, умільці і фахівці!

Н. С. Олексійко,
Львівська обл.

Згадаймо про очерет

Я не знаю кориснішого і цікавішого журналу, ніж «Дім,сад, город». Після кожного номера стільки нових ідей і намірів з'являється. Тільки, на жаль, не всі втілюються в життя.

Ніколи не писала листів до редакції, але не втрималась і хочу висловити подяку працівникам журналу. Знаю, вам дуже важко, але, прошу, втримайтесь, виживіть. Дай Бог вам процвітання!

А тепер прохання. Переглядаючи підшивку журналів за минулі роки, прочитала статтю М. Дорошенка «Звичайний очерет». Як добре, що автор згадав про цю рослину. Я — дитина повоєнного часу і пам'ятаю будівлі з очеретом на даху, а також плоти з нього, мати. Мій дідусь був майстром на все селище і стріхи крити, і мати плести. Його давно вже немає, і я шкодую, що не встигла навчитися цього ремесла. У літературі не зустрічала такої інформації. Тому вирішила звернутися до читачів «ДСГ». Поділіться досвідом, як сплести мати, пліт, накрити дах. Можливо, ще щось виготовити? Чи можна заготовляти рослину на зиму для худоби як сіно? Адже ми годуємо зеленим очеретом кіз, коли трава вже стає сухою.

А ще я чула, що є спеціальні косарки для очерету. Погодьтеся, що звичайною косою у воді нічого не зробиш та й совкова лопата по першому льоду мало чим допоможе.

Народні умільці, відгукніться! Надішліть, будь ласка, до редакції пояснення та креслення.

З. Шаповалова,
Харківська обл.

Чому гинуть рослини?

25 років господарюю на земельній ділянці, яку колись одержав від заводу. Вирощував картоплю, баштанні культури, квіти. Періодично удобрював землю гноєм, поливав насосом або вручну і збирав непогані врожаї. А в останні п'ять років урожайність різко зменшилася. Посаджу — все росте, зеленіє, цвіте, а після двох поливів засихає. У ямки під час садіння кладу трохи деревного попелу, торфу, перегною. Може, після поливу змінюється реакція ґрунтового розчину і це погано впливає на рослини? Прошу допомогти порадою. Я інвалід другої групи, пенсіонер, а жити якось треба.

Ю. В. Остапенко,
315325, Полтавська обл., м. Кременчуг,
вул. Червоноармійська, 46, кв. 71

Секрети кухні тітки Насті

перемішати і залишити на 12 год. Потім злити сік, до салату додати олію, цукор, оцет і варити півгодини, після чого салат скласти у банки і закатати.

Салат із кабачків

5—6 кабачків, 2 ст. ложки солі, півкілограма моркви, по склянці олії, оцту і цукру, 300 г петрушки, 300 г часнику (порізаного).

Кабачки порізати кубиками або соломкою, посолити, додати моркву, потерту на тертушці з великими отворами, і залишити на 30 хв. Якщо через цей час салат пустив сік, його

Соління, приправи, салати

Перець солодкий

На 3 кг перцю беруть: 5 склянок води, 3 ст. ложки солі, по одній склянці олії, оцту, цукру.

Перець промити, почистити і порізати. Закип'ятити воду, покласти туди перець і кип'ятити 2 хв. Після цього вийняти його з каструлі, а в окріп додати сіль, цукор, олію, оцет. Розсол закип'ятити, покласти туди перець і прокип'ятити ще 3—5 хв. Зняти з вогню, швидко розкласти в стерилізовані банки і закатати.

Аджика яблучна

1,5 кг помідорів, 0,5 кг моркви, 0,5 кг солодкого перцю, 0,5 кг яблук, 0,3 кг часнику, 4 гіркі червоні перчини, 0,5 л олії.

Усі компоненти перекрутити на м'ясорубці, залити олією і тушкувати на малому вогні, помішуючи, 10—15 хв. Гарячим розкласти у стерилізовані банки і закатати металевими кришками.

Приправа з помідорів

3 кг помідорів, 1 кг цибулі, 1 кг моркви, 1 кг солодкого перцю, 0,5 л олії, по 2,5 ст. ложки солі і цукру, 8 ст. ложок оцту.

Усі компоненти подрібнити, додати олію, сіль, цукор і залишити на 2 год. Потім поставити на вогонь, на початку закипання влити оцет і кип'ятити 30 хв. Після цього приправу розкласти у підготовлені банки і закатати.

Приправа до м'ясних страв

1 кг помідорів, 0,5 кг перцю ратунди або солодкого, часник, гіркий перець і сіль за смаком.

Усі компоненти перекрутити на м'ясорубці, старанно перемішати і поставити у холодильник. Оскільки цю приправу не проварюють, у ній зберігаються усі вітаміни.

Капуста

На трилітрову банку капусти: 2—3 болгарські перчини, 20 горошин чорного перцю, головка часнику, 5 склянок води, склянка олії, 2—3 ст. ложки солі, 3 ст. ложки цукру, 5 морквин, 1/3 склянки оцту, 4 лаврові листочки.

Болгарський перець порізати і покласти у каструлю, залити водою, додати усі інші компоненти і закип'ятити. Капусту і моркву порізати, скласти у банку і залити киплячим маринадом.

Салат

На літрову банку салату беруть: 2,5 ст. ложки солі, чайну ложку цукру, 2 ст. ложки оцту, столову ложку олії (киплячої).

Порізати огірки і цибулю, скласти їх у банку шарами, додати усі інші компоненти і стерилізувати до пожовтіння огірків.

Салат із зелених помідорів

На трилітрову банку беруть: 2 кг цибулі, 2 кг зелених помідорів, 0,5 кг моркви, 1 кг перцю, 3 ст. ложки просмаженої і охолодженої олії, 0,5 чайної ложки солі, чайну ложку цукру, 2 ст. ложки оцту.

Помідори і перець ріжуть, моркву труть на тертушці з великими отворами, цибулю ріжуть напівкільцями. У банку кладуть масло, сіль, цукор і оцет, а потім щільно укладають овочі і стерилізують. Півлітрові банки — 60 хв., літрові — 65 хв.

* * *

4 кг помідорів, 1 кг перцю, 1 кг цибулі, 1 кг моркви, 4 ст. ложки солі, півсклянки олії, склянку цукру, 75 г оцту.

Помідори, перець та цибулю порізати, моркву потерти на тертушці з великими отворами. Додати сіль, старанно треба поставити на вогонь, додавши оцет, олію, цукор і кип'ятити 10 хв. За 5 хвилин до закінчення кип'ятіння додати петрушку і часник.

Мочені яблука

На 10 л води 1 кг цукру, 3 ст. ложки гірчиці, 100 г солі.

У воду додати цукор, гірчицю і сіль, закип'ятити і охолодити цей сироп. На дно бочки покласти солому або листки вишні і смородини, а вже потім яблука і залити підготовленим сиропом.

О. В. Федок,
Луганська обл.

Український салат

3 кг бурих помідорів, по 1 кг моркви, цибулі і перцю, 0,5 л олії, 100 г солі, 80 г оцту, гвоздика і чорний перець горошок.

Порізати помідори дольками, цибулю — соломкою, перець — напівдольками, моркву потерти на тертушці з великими отворами. Усе скласти у велику посудину, додати олію, оцет, сіль та спеції, перемішати і поставити на вогонь. Довести масу до кипіння і кип'ятити 15 хв. Салат розкласти у стерилізовані банки і закатати, після чого банки перевернути.

Аджика

2 кг помідорів, 350 г червоного стручкового перцю, 450 г часнику, сіль за смаком.

Помідори, червоний перець та часник перекрутити на м'ясорубці, додати сіль. Не проварюючи, аджику розкласти у банки, закрити пластмасовими кришками і зберігати у холодильнику.

Заправка до борщу

Перець ратунда, морква, петрушка, кріп, сіль.

Усі складові компоненти перекру-

чують на м'ясорубці, розкладають у банки, закривають пластмасовими кришками і зберігають у холодильнику. До цієї заправки можна за бажанням додати помідори. У такому разі її треба перекип'ятити, скласти у стерилізовані банки і закатати.

Мариновані помідори

На трилітрову банку беруть: 5 горошин чорного перцю, 2 лаврові листки, по 70 г солі і цукру, 2 ст. ложки оцту.

У чисту банку кладуть лаврові листки і перець, заповнюють її помитими помідорами середньої величини, обдають окропом і накривають кришкою на 20 хвилин. У цей час у каструлю наливають воду, додають цукор, оцет та сіль і варять маринад. Потім із банки з помідорами зливають воду, заповнюють її маринадом, закривають кришками і закутують теплою ковдрою.

Консервований компот із червоної смородини

На трилітрову банку компоту беруть склянку цукру, а ягід на третину обсягу банки.

Помити ягоди і банки. Із цукру та води зварити сироп і киплячим залити у нестерилізовані банки із смородиною, а потім закрити їх стерилізованими кришками, закатати і залишити до повного охолодження. Так само можна консервувати суниці та чорну смородину. Вишні і черешні теж консервують за цим рецептом, але перед тим, як класти їх у банку, ягоди у друшляку опускають в окріп і на 5 секунд лишають у банці, а вже потім заливають сиропом. Зберігають у темному місці.

Варення із смородини

На 1 кг ягід 2 кг цукру.

Смородину миють холодною кип'яченою водою і сушать на тканині. Потім перекручують на м'ясорубці і залишають в емальованому посуді на добу, періодично помішуючи, щоб повністю розчинився цукор. На другий день розкладають варення у стерилізовані гарячі банки. Зберігають у холодильнику.

Н. Ф. Креймер,
м. Чернівці, вул. Гете, 4, кв. 5-а

●

Вино з червоної смородини

12 л червоної смородини, 6 кг цукру, 20 л води.

Смородину з хвостиками (вони містять дріжджі) добре промити у друшляку, протерти руками і залишити у закритій каструлі на три доби при кімнатній температурі.

Зварити сироп (вода і цукор), охолодити. Засипати ягоди в бутель, залити сиропом, щільно закрити і тримати так 30 днів у кімнаті. Один кінець медичного шланга опустити в бутель, а другий у баночку з водою для виходу газів. Коли пусті світлі ягоди піднімуться вгору, рідина стане яскраво-прозорою, а вода в банці перестане булькати, вино готове.

Служба взаємодопомоги

У якому віці мені найкраще одружитися?

Я — молодий хлопець. Маю кохану дівчину, але вона старша за мене на два роки. Здавна кажуть, що чоловік у шлюбі з дружиною має бути старший за віком. Шановна редакціє, будь ласка, надрукуйте статтю про те, який вік найкращий для одруження хлопцям і дівчатам. Такою публікацією зробите дуже корисну справу для усіх тих, хто хоче мати гарну сім'ю.

Дмитро Ковалівський,
Луганська обл.

Який вік найкращий для одруження?

Найкращий вік для одруження визначається не стільки календарним критерієм та рівнем анатомо-фізіологічного розвитку особи, скільки її психоемоційною зрілістю та соціальною підготовленістю до сімейного життя.

Якщо орієнтуватись на традиції, то наші предки вважали, що наречений за обраницю має бути старшим на 5—8 років.

Відповідно до чинного законодавства шлюбний вік на Україні встановлено для чоловіків з 18, а жінок — з 17 років.

У випадках, коли сім'я фактично склалась (вагітність, народження дитини, спільне ведення господарства), виконкоми місцевих Рад шлюбний вік можуть знизити на рік і більше. Це, так би мовити, юридичний і традиційний аспекти проблеми.

Але важливо враховувати, що періоди росту, розвитку та старіння у чоловіків та жінок не співпадають у часі. Так, певне, оформлення статевої функції у жінок настає на 2—3, а втрата дітородної функції на 5—15 років раніше, ніж у чоловіків.

Навіть за психоемоційної сумісності і кохання у людей із значною різницею у віці з часом може настати стан, коли один із подружжя втратив зацікавлення з родинного життя, а інший бажає цього. За таких невідповідностей виникають протиріччя і конфлікти, які нерідко призводять до розлучення.

Оптимальні вікові співвідношення осіб, що беруть шлюб

Вікові інтервали	
наречена	наречений
18	22—25
19	23—26
20	24—27
21	25—29
22	26—29
23	27—30
24	28—31
25	29—32
26	30—33
27	31—34
28	32—35
29	33—36
30	34—37
31	37—41
32	38—41
33	39—43
34	40—44
35	41—45
36	42—46
37	43—47
38	44—48
39	45—49
40	46—50
41	47—51
42	48—52
43	49—53
44	50—54
45	51—55
46	52—57
47	53—59
48	54—61
49	55—63
50	56—65

М. П. Вітер

Вогник надії

Шановна редакціє! Давно я вже загубила віру в щасливе життя, але в душі ще горить вогнище надії. До цього часу я навіть і не наважувалась створити сім'ю, бо маю троє дітей. А чоловіки здебільшого зараз такі, що й своїх рідних дітей сиротами лишають. То навіщо ж їм чужі? Тепер моє становище трохи краще, сини вже дорослі, а я зосталась з донькою-школяркою.

Мені 43 роки, українка, колись була дуже гарною, ну, а тепер звичайна жінка. Робити вмію все, доля навчила. Живу в селі, люблю землю і працювати на ній, а більше за все — вирощувати квіти, доглядати за ними. І тому я постійна ваша читачка, що завжди з нетерпінням чекає наступного номера журналу.

Може є чоловік з серйозним ставленням до життя. Головне, щоб він не зловживав спиртним, був вірним, добрим, і ніжним. Я ж зроблю все від мене залежне.

Людмила
Запорізька обл.

Служба взаємодопомоги

Шановні читачі! Чув, що зіпсовану гірку олію можна використати для приготування оліфи, яка так необхідна в господарстві. Порадьте, як це зробити?

К. Полтавський,
м. Харків

●

Бажав би, щоб на моє прохання відгукнувся народний умілець, який уже зумів самотужки збудувати мінімлинок на електроприводі і знає, як виготовити окремі його вузли.

В. А. Баркар,
329 156, Миколаївська обл.,
Н.-Одеський р-н, с. Новопетрівка

●

Шановна редакція! Дуже вдячний за вашу працю і такий цікавий журнал. Поради, як позбутися мурашок в саду та будинку, стали мені в пригоді. Можливо, читачі поділяться досвідом, як боротися з водяним щуром.

А також хотілося б прочитати у «ДСГ», як самому зробити ручний підгортач для картоплі та інших культур і просапувач.

М. В. Десюк,
Миколаївська обл.

Хочу листуватися

«ДСГ» — дуже цікавий журнал. Я завжди читаю його з великим задоволенням.

Вирішила звернутися до редакції з проханням. У мене, звичайно, є друзі, але хотілось би листуватися з ровесниками з інших міст. Мені тринадцять років, вчуся у восьмому класі на «4» і «5». Люблю вишивати, в'язати, шити і готувати різні солодощі. А ще мені дуже подобається лялька Барбі.

Я була б дуже рада, якби мої ровесники написали мені за такою адресою: **Одеська обл., Балтський р-н, ст. Обхідна, Іванюк Олені.**

●

Моя сім'я уже кілька років передплачує «Дім, сад, город». Читаємо його вечорами всі разом.

У мене є друзі, але іноді стає сумно і тоді так хочеться отримати листа з іншого міста чи села, взнати щось нове про життя, інтереси, улюблені книжки, танці, страви своїх далеких друзів.

Навчаюся я у восьмому класі. З нетерпінням чекаю на ваші листи.

Любов Левченко,

322018, Дніпропетровська обл.,
Новомосковський р-н,
с. Хутір Губиниха, в. Молодіжна, 4

У номері:

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ . . . 2
ЧИТАЧІ РАДЯТЬ, ПРОПОНУЮТЬ, ЗАПИТУЮТЬ . . . 3

ЩЕДРА ГРЯДКА

Гаврилюк В. М. Соя на присадибній ділянці . . . 4
Гудзенко В. В. Збирання та зберігання помідорів . . . 7
Бакланова О. В., Чайка В. М. Картопляна міль . . . 8

ХОДІМТЕ В САД

Романов О. В. З початком осені . . . 10
Семененко О. І. Осіннє задерніння має переваги . . . 11
Меженський В. М. Стратифікація насіння — подолання його спокою . . . 12
Озеряний О. М. Домашнє вино . . . 14

КВІТНИК

Конет Я. А. Дельфініум . . . 16
ПРОПОНУЮ. ХОЧУ ПРИДБАТИ . . . 18
ЛІКИ НАВКОЛО НАС . . . 20

ДОМАШНЯ ФЕРМА

Боцуляк Н. Я. Як вийшли на вигульний двір . . . 22
Колесов Л. В. Годівля і розведення кролів . . . 24

ДІМ І САДИБА

Пічко Т. П. Передпокій . . . 26
СЕКРЕТИ КУХНІ ТІТКИ НАСТІ . . . 28
СЛУЖБА ВЗАЄМОДОПОМОГИ . . . 30

«Дім, сад, город» (українською мовою)

Щомісячний виробничо-практичний журнал
№ 8, серпень, 1995 р.
Видається з січня 1989 р.
Київ, видавництво «Нива»

Здано до набору 14.06.95. Підписано до друку 14.07.95.
Формат 60×84¹/₈. Папір офсетний № 1. Офсетний друк.
3,72 умовн. друк. арк., 16,74 умовн. фарб.-відб.,
7,5 обл.-вид. арк.
Тираж 130 000 прим. Зам. 0118508.

Адреса редакції: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г,
тел. 216-05-40.
Відділ листів і реклами — 216-40-25.
Журнальний комплекс видавництва «Преса України»,
252146, Київ-146, вул. Героїв космосу, 6.

ДЕЦИС 2,5% к. е. і ДЕЦИС 2,5% фло зареєстровані на таких культурах

	Культура	Шкідники	Норми витрати, л/га
1.	**Бавовник**	Бавовникова совка, білокрилка, підгризаючі совки	0,7
		Клопи	0,6
		Попелиці	0,4
2.	**Пшениця**	Злакові мухи	0,2
		Шкідлива черепашка, попелиці, п'явиця, трипси	0,25
		Зернова совка	0,3
3.	**Яблуня**	Плодожерки, листокрутки, попелиці	0,5—1,0
4.	**Груша**	Грушева мідяниця	0,6
5.	**Виноградна лоза**	Листокрутки	0,4—0,6
6.	**Чай**	Чайна попелиця	3,0—4,0
7.	**Картопля**	Колорадський жук	0,1—0,15
		Картопляна міль	0,2
8.	**Соняшник**	Лучний метелик	0,25
9.	**Цукрові буряки**	Лучний метелик	0,25—0,5
10.	**Горох**	Горохова попелиця	0,2
11.	**Помідори**	Підгризаючі совки	0,25—0,5
		Колорадський жук	0,15
12.	**Кукурудза**	Бавовникова совка	0,5—0,7
		Кукурудзяний метелик	0,5
13.	**Фуражна люцерна**	Фітономус	1,0
14.	**Люцерна**	Фітономус	1,0
		Клопи, попелиці, тихіус, товстоніжка, бульбочкові, довгоносики	0,5
15.	**Хміль**	Попелиці	0,6—1,0
		Люцерновий довгоносик	1,0
16.	**Пасовища, дика рослинність**	Саранові	0,4—0,5
17.	**Капуста**	Совка, міль, білан, попелиця, блішки	0,3
18.	**Ріпак**	Ріпаковий квітоїд, хрестоцвіті клопи, капустяний білан, попелиці, блішки	0,3
19.	**Хрестоцвіті коренеплоди**	Блішки	0,3—0,5
20.	**Тютюн**	Попелиці	0,5
21.	**Коноплі**	Блішки	0,3
		Листокрутки, кукурудзяний метелик	0,3—0,5
22.	**Кавун**	Підгризаючі совки	0,25—0,5
23.	**Морква**	Морквяна муха	0,3
24.	**Персик**	Східна плодожерка	0,5
25.	**Ячмінь**	П'явиця	0,25
		Хлібні блішки, злакові мухи	0,2
26.	**Помідори, огірки, перець захищеного грунту***	Попелиці	0,75—1,25
27.	**Люпин (насінневі посіви)**	Стеблова мінуюча муха, попелиці	0,2

* На овочах захищеного грунту зареєстрований тільки Децис 2,5% фло

AgrEvo Хьохст Шерінг Агрево ГмбХ

Індекс 74142

Децис®

ВРОЖАЙНІСТЬ І ДОСТАТОК

Фірма «Агрево» повідомляє, що випущені за нашою технологією препарати в місті Первомайську Харківської області відповідають за своєю якістю своїм зарубіжним аналогам. Колгоспи, радгоспи, фермери і дачники можуть бути певні в їх дивовижному впливі на підвищення врожайності всіх сільськогосподарських культур.

252001, Київ, провулок Музейний, 4, 6 поверх,
тел.: (044) 462-00-27, факс: (044) 462-00-30

ISSN 0235—6368. Дім, сад, город. 1995. № 8. 1—32